

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

KOULUKURAATTORIEN JA KOTIEN VÄLI- SEN YHTEISTYÖN HAASTEET JA MAHDOL- LISUUDET

Mari Laaksonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2017
Sosionomi

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

LAAKSONEN, MARI:

Koulukuraattorien ja kotien välisen yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet

Opinnäytetyö 73 sivua, joista liitteitä 4 sivua
Marraskuu 2017

Keskeisenä tarkoituksena tässä opinnäytetyössä oli kartoittaa, millaisia haasteita vanhempien kanssa tehtävä työ tuo koulun sosiaalityölle. Tarkoitus oli yhdessä kuraattorien sekä huoltajien kanssa etsiä keinoja ja kehityskohteita, joilla esiin nousseita haasteita voitaisiin hallita. Vuonna 2014 voimaan tulleessa uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa oli lisätty yhteisöllisyyden merkitystä. Opinnäytetyössä tutkittiin myös, miten huoltajat kokevat yhteisöllisyyden nyt, kun lain vaikutusten pitäisi jo näkyä opiskeluhuoltotyössä.

Opinnäytetyö on sekä laadullinen että määrällinen, ja kohderyhmänä olivat pirkanmaalaiset koulukuraattorien työtä tekevät sekä heidän asiakkanaan olevien lasten ja nuorten huoltajat. Aineiston keruuseen käytettiin kyselylomakkeita, jotka lähetettiin viidelle Pirkanmaalla työskentelevälle koulukuraattorille sekä huoltajille. Huoltajien vastauksia tuli yhteensä kolmesta kunnasta 71 kappaletta. Huoltajien kyselyn pohjalta neljä kyselyyn osallistunutta kuraattoria osallistui teemahaastatteluihin. Haastattelujen tavoitteena oli syventää ja selkeyttää kyselylomakkeen avulla saatua aineistoa. Opinnäytetyössä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Tutkimustulosten perusteella suurimmiksi haasteiksi huoltajien näkökulmasta nousivat yhteistyötä haittaavat tiedonkulun ja asioista tiedottamisen ongelmat, huoltajien oma huoli rajallisesti käytössään olevasta ajasta lapsensa koulunkäyntiin osallistumiseksi ja koulun toimintatavoista tietämättömyys. Kuraattorien näkökulmasta suurimmat haasteet kohdistuivat tiedonkulun ongelmiin ja siihen, miten olemassa olevia kanavia voidaan entisestään parantaa. Kuraattorit myös toivoivat, että avoimuuden myötä huoltajat ottaisivat herkemmin yhteyttä.

Parhaiten eteen tulevia haasteita pystytään selvittämään avointa vuorovaikutusta ja yhteistyötä lisäämällä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että asioille on tehtävä jotakin. Yhteistä keskustelua sekä avoimuutta kodin ja koulun välisessä kommunikaatiossa on lisättävä. Tulevaisuudessa tutkimusaiheena voisi olla kuraattorien näkyvyyden lisäämisen vaikutus asiakasmääriin.

Asiasanat: koulun sosiaalityö, opiskeluhuolto, kodin ja koulun yhteistyö, yhteistyön haasteet ja kehityskohteet

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

LAAKSONEN, MARI:

Challenges and Development Areas in Cooperation Between School Social Workers and Homes

Bachelor's thesis 73 pages, appendices 4 pages
November 2017

The main purpose was to clarify the challenges the school social worker faces when working with parents. Together with the school social worker and parents the target was to find methods and development areas to control the upcoming challenges. This thesis also explores how parents feel about the communality.

The thesis was both qualitative and quantitative and the target group was school social workers working in the region of Pirkanmaa together with parents whose children are school social workers' clients. The material was collected through surveys and interviews. The aim of the interview was to deepen and clarify the information received from the surveys. The data were analyzed through content analysis.

The greatest challenges from the parent's point of view were problems in communication and information transfer that hinder cooperation. The parents were also concerned about the limited time available for attending their children's school and their ignorance of the school's practices. From the school social workers' point of view, the greatest challenges faced the problems of information flow and how to further improve the existing routes of communication.

The findings indicate that the best way of solving challenges is through increased interaction and cooperation. As a conclusion, it can be noted that something needs to be done and that there is a need for more openness and transparency in the communication between home and school. Further research is required to find the effect of increasing visibility of school social workers on the number of customers.

Key words: school social work, pupil welfare, cooperation, challenges, development areas

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1	Koulun sosiaalityö ja opiskeluhoito.....	8
2.2	Kuraattorin työnkuva	10
2.3	Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja kysymykset	11
3	KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ.....	13
3.1	Yhteisöllisyys kodin ja koulun yhteistyössä.....	13
3.2	Kasvatuskumppanuus	15
3.2.1	Vanhemmuuden tukeminen	17
3.2.2	Ammattilaisen rooli ja kasvatuskumppanuuden kehittäminen	19
3.3	Yhteenveto	19
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON ANALYYSI	21
4.1	Tutkimusote ja -menetelmät	21
4.2	Tutkimuksen kohderyhmä, eteneminen ja analyysi.....	24
5	KOULUN JA KODIN VÄLISEN YHTEISTYÖN KYSELYIDEN SEKÄ HAASTATTELUIJEN TUTKIMUSTULOKSET	26
5.1	Kyselyt.....	26
5.1.1	Kodin ja koulun yhteistyö huoltajien näkökulmasta.....	26
5.1.2	Kodin ja koulun yhteistyö kuraattoreiden näkökulmasta.....	29
5.1.3	Yhteistyön kehittäminen	31
5.1.4	Yhteisöllisyys huoltajien näkökulmasta.....	35
5.1.5	Yhteisöllisyyden toteutuminen ja edistäminen kuraattoreiden näkökulmasta	38
5.1.6	Tärkeimmät kehityskohteet kuraattorin työssä	40
5.2	Haastattelut	43
5.2.1	Huoltajien haasteena rajallinen aika.....	43
5.2.2	Kuraattorin rooli ja näkyvyys koulussa.....	45
5.2.3	Rajalliset resurssit	46
5.2.4	Tiedonkulun väylät.....	47
5.2.5	Yhteinen kieli kasvatustilastoissa.....	49
5.2.6	Toimintatapojen ymmärtämättömyys	50
5.2.7	Etäisyys koulun toimintaan	52
5.2.8	Haastattelujen yhteenveto	53
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	56
6.1	Päälöydöt	56
6.2	Eettisyys ja luotettavuus	60

7 POHDINTA.....	62
LÄHTEET	65
LIITTEET	68
Liite 1. Huoltajien saatekirje sekä kyselylomake	68
Liite 2. Kuraattorien saatekirje sekä kyselylomake.....	70
Liite 3. Kuraattorien teemahaastattelurunko	72
Liite 4 Esimerkki analysointiprosessista	73

1 JOHDANTO

Koulun sosiaalityöllä ja kuraattorityöllä on Suomessa pitkät perinteet jopa 1800-luvulta saakka. Suomalaisen sosiaalityön voidaan katsoa alkaneen 1800-luvun lopulla. Tuohon aikaan työ perustui yhteisön holhoukseen ja vastuu alkoi siirtyä enemmän yhteiskunnalle. Vähitellen 1930-luvulla sosiaalityötä alkoi jäsentää lainsäädäntö, jolloin valtio sekä kunnat ottivat vahvempaa roolia. Tieteellisyys ja psykologisuus tulivat sosiaalityöhön mukaan 1970-lukuun mennessä. Tällöin sosiaalipalvelut kehittyivät ja lisääntyivät, jolloin myös sosiaalityöntekijän nimike on vakiintunut. (Wallin 2011, 37-39.)

Kuraattorin työ on ajan saatossa muuttunut ja nykypäivän kuraattorin työ on hyvin pitkälle ennakoivaa ja arvioivaa työtä. Vuonna 2014 voimaan astunut oppilas- ja opiskeluhuoltolaki (2014/1287) toi tarvittavia muutoksia, jotka osaltaan tuovat haasteita kuraattoreiden työhön. Uusi laki ohjaa painopistettä aiemmasta yksilö- ja ongelmakeskeisestä opiskeluhuollon mallista kohti ennaltaehkäisevää, yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Myös varhaisen tuen tärkeys painottuu laissa aiempaa enemmän. Laki muuttaa suurelta osin totuttuja käytäntöjä, ja raikastaa kouluissamme tehtävää opiskeluhuoltoa tuoden uusia toimintatapoja, kuinka kouluissa toteutetaan opiskeluhuoltoryhmätyötä, kuinka työtä suunnitellaan, toteutetaan, kirjataan ja arvioidaan sekä millaisia opiskeluhuoltopalveluja yksilöopiskelijoille tarjotaan. Lakia voidaan pitää positiivisena muutoksena sen painottaessa yhteisöllistä ja ennaltaehkäisevää toimintatapaa ja lisäten opiskelijan ja huoltajan vaikutusmahdollisuuksia opiskeluhuoltoon.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on yhdessä vanhempien ja kuraattorien kanssa kerätä vinkkejä sekä konkreettisia työkaluja, joiden avulla perheiden ja kuraattoreiden välisen yhteistyön haasteisiin voitaisiin vastata. Tutkimukseni tarkoituksena on saada selvyys kuraattorin työssä eteen tulevista arkipäivän haasteista, joita yhteistyö perheiden kanssa tuo. Haasteiden esiin nostolla ja asioiden tiedostamisella haluan saada aikaiseksi tarpeellista pohdintaa ja yleistä ammatillista keskustelua, mitä kyseisille asioille voidaan tehdä, jotta ne eivät enää olisi haasteita.

Kiinnostus aiheeseen minulla heräsi työelämän syistä. Olen tehnyt päiväkodissa lasten ja perheiden parissa työtä noin kymmenen vuotta ja joka kevät lähettäessäni viisivuotiaita

lapsia esikoulutielle, mietin varsinkin haastavimpien lasten kohdalla, miten heidän koulu-
lutaipaleensa mahtaa edetä. Samalla huomasin pohtivani, mikä on se taho koulun puo-
lella, joka ottaisi lapsesta kopin, jos ja kun päiväkodissa havaitut haasteet jatkuvat kou-
lussa.

Menetelminä käytän kuraattoreille sekä heidän asiakkanaan olevien lasten ja nuorten
huoltajille kyselylomaketta. Kyselyn jälkeen käytän teemahaastattelua kyselyyn osallis-
tuneille kuraattoreille. Haastattelun pohjana toimii keskeisimmät haasteet, jotka ovat
nousseet huoltajien kyselyistä esiin. Lisäksi kartoitan yhdessä perheiden ja kuraattoreiden
kanssa, miten yhteisöllisyyttä voisi tässä yhteistyössä hyödyntää.

2 TYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Koulun sosiaalityö ja opiskeluhoito

Tulevan SOTE-uudistuksen myötä sosiaaliala on kohtaamassa haasteita. Mediassa puhutaan paljon siitä, millaisia muutoksia terveysalalle on kaavailtu palvelujen tuottamisen siirryttyä maakuntien hallintaan, mutta sosiaalialan näkökulmasta aihetta käsitellään vähemmän. Yksi Suomen hallituksen SOTE-uudistuksen kärkihankkeista on Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE), jossa tavoite on muodostaa palveluista kokonaisuus, joka vastaa mahdollisimman kattavasti asiakkaiden tarpeita. Lapsi- ja perhepalvelut tullaan uudistamaan vuosina 2017-2018. Muutosohjelmaa johtavat sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö, joka vastaa lasten ja nuorten hyvinvoinnin tuesta kouluissa ja oppilaitoksissa. (Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus 2015-2019. 2016.) Myös sosiaalipuolelle on muutoksia tulossa ja nämä näkyvät myös kouluissa. Muutosohjelmassa on neljä eri kehittämiskokonaisuutta, josta Pirkanmaan LAPE-hanke Pippuri valitsi erityiseksi kehittämiskohteekseen perhekeskustoimintamallin. Siihen sisältyy vanhemmuuden ja parisuhteen tuki, eropalvelut sekä maahanmuuttajille kohdistetut palvelut. Perhekeskustoimintamallissa kehitetään muun muassa koulua ja vapaa-aikaa osana lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukea. (Pirkanmaan LAPE-hanke 2017.) Koulujen osalta, opiskeluhoollon palvelujen tuottaminen säilyy kunnilla. Suomen hallitus julkisti loppuvuodesta 2017 uuden lakiluonnoksen asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveyspalveluissa. Lakiluonnoksessa mainitaan, että valinnanvapaus palvelun tuottajan, palveluyksikön tai sen toimipisteen valinnassa ei koske opiskeluterveydenhuoltoa, joka on osa opiskeluhoitoa. Uuden lain on määrä astua vaiheittain voimaan 1.1.2020. (Alueuudistus 2017.)

Eduskunta hyväksyi kesäkuun lopussa 2017 uuden ammatillista koulutusta koskevan lainsäädännön. Hallituksen esitys muuttaa oppilas- ja opiskelijahuoltolakeja siten, että oikeus oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisiin kuraattori- ja psykologipalveluihin laajennetaan koskemaan kaikkia ammatillista perustutkintoa suorittavia opiskelijoita ja valmentavassa koulutuksessa olevia opiskelijoita. Ammatillisen koulutuksen reformi on suurin koulutuslainsäädännön uudistus lähes kahteenkymmeneen vuoteen. Laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018 ja voimaan tulleessaan laki uudistaa ammatillisen koulutuksen kokonaisuudessaan. (Ammatillinen koulutus 2017.) Uudistus on merkittävä toista astetta

koskeva asia. Se mahdollistaa ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien nuorten yhdenvertaisen pääsyn opiskeluhoitopalveluihin ja sen, että kunnan on alettava tarjota tätä palvelua lakisääteisesti. Tähän asti saatavuus on riippunut koulutuksen järjestäjän taloudellisesta tilanteesta ja halukkuudesta järjestää näitä palveluja opiskelijoille.

Koulu on yhteisö, jonka sisällä on paljon yhteisöllisyyttä. Monesti puhutaankin koulu yhteisöstä tai kasvatusyhteisöstä. Yhteisöllisyyttä on usein käytetty yleiskäsitteenä kuvaamaan erilaisia yhteistyön muotoja. Käsitteenä se ymmärretään paremminkin tunteena, jossa yksilö tuntee kuuluvansa johonkin, se on luontevaa yhdessä tekemistä ja toimimista, ja johon kuuluvat yksilöt tekevät töitä yhteisen päämäärän eteen. Toimivaan yhteisöön pääsee mukaan vaivattomasti. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 9-12.) Kouluissa tähän tulisi pyrkiä joka opiskelijan kohdalla. Kuraattoreiden tekemää koulun sosiaalityötä ohjaavat lait ovat perusopetuslaki, oppilas- ja opiskeluhoitolaki, lastensuojelulaki, sosiaalihuoltolaki sekä henkilötietolaki, mutta myös opetussuunnitelma on syytä tuntea.

Perusopetuslaissa (1998/628 § 31 a) säädetään opiskeluhoollon järjestämisestä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (2013/1287 § 2) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä, osallisuutta ja hyvinvointia. Keskeinen tarkoitus on myös ehkäistä ongelmien syntymistä. Lastensuojelulaissa (2007/417 § 3 a) säädetään ehkäisevän lastensuojelun järjestämisestä silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelun järjestämisellä tarkoitetaan kaikkea sitä toimintaa, jolla edistetään ja turvataan lasten kasvua, fyysistä ja psyykkistä kehitystä sekä hyvinvointia. Kuraattori soveltaa työssään näitä ehkäisevän lastensuojelun toimia. Sosiaalihuoltolaissa (2014/1301 § 35) kuraattoria koskee säädös, jossa opetustoimen piirissä oleva tulee ohjata hakemaan sosiaalipalveluja tai ottaa hänen suostumuksellaan yhteyttä sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen. Samassa pykälässä säädetään myös lastensuojeluilmoituksen ja ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen tekemisestä. Henkilötietolain (1999/523 § 8) mukaan, kuraattori saa pitää asiakasrekisteriä, jonka tarkoitus on laatia asiakirjoja ja ylläpitää asiakassuhteen hoitoa. Myös laissa mainittu tilastollinen käyttö on sallittua esimerkiksi kunnan omaa seurantaa varten. (Henkilötietolaki 1999/523 § 15.)

Kuraattorin työ on osa koulun opiskeluhoitotyötä. Opiskeluhoollossa kodin ja koulun yhteistyötä pidetään ensisijaisena ja opiskeluhoitoa tulee toteuttaa hyvässä yhteistyössä kotien kanssa. Yksittäisen opiskelijan opiskeluhoollollisten tukitoimien suunnittelussa nostetaan esille lapsen tai nuoren ja huoltajan kuulemisen tärkeys. Opiskeluhoitotyössä

ensiarvoisen tärkeinä pidetään luottamuksellisuutta, lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa kunnioittamista sekä eri osapuolien tietojensaantia ja salassapitoa koskevia säädöksiä. Tärkeä osa paikallista opetussuunnitelmaa on kuvaus yhteistyön järjestämisestä kodin, koulun ja muiden opiskeluhuollon asiantuntijoiden kanssa. (Opetushallitus, Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto 2017.)

Opinnäytetyössä keskitytään koulun ja kodin välisen yhteistyön kehittämiseen ja siihen, miten koulussa tehtävä sosiaalityö yhteisöllisesti nähdään. Vanhemmat tuntevat lapsensa parhaiten ja ovat siinä suhteessa ammattilaisia. Tätä arvokasta tietoa ei saada hyödynnettyä tehokkaasti opiskelijan tukemiseen, ilman hyvää yhteistyötä koulun ja vanhempien välillä. (Heinämäki 2007, 46.) Onkin selvää, että vanhemmat ovat avainasemassa lapsen ja nuoren hyvinvoinnin edistäjinä ja tätä on kehitettävä, jotta ongelmat eivät pääse pahenemaan.

2.2 Kuraattorin työnkuva

Kuraattori kuuluu opiskeluhoitoryhmään (OHR). Kuraattorin kanssa opiskeluhoitoryhmässä ovat rehtori, erityisopettaja, koulupsykologi ja terveydenhoitaja, mahdollisesti myös koululääkäri. Kokoonpanot saattavat hieman vaihdella kunnittain. Opiskeluhoitoryhmä toimii ennaltaehkäisevänä toimintana ja on yhdenvertaisuutta noudattaen kaikkia opiskelijoita varten. Sen tarkoitus on edistää oppimista, terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Mahdollisuus on yhteisölliseen opiskeluhoitoon, jolloin se koskee kaikkia opiskelijoita ja tämä on ensisijainen opiskeluhoollon järjestämismuoto. Yhteisölliseen opiskeluhoitoryhmään kuuluvat ainakin opiskelija- ja opettajaedustus, opiskeluhoolto, vanhempainyhdistys, elinkeinoelämä, sosiaalitoimi ja mukana voi olla myös muita toimijoita. Toinen muoto järjestämiseksi on yksilökohtainen, jossa mukana ovat opiskelija ja hänen huoltajansa. Sen tavoitteena on mahdollisimman varhain tunnistaa, puuttua ja poistaa mahdolliset oppimisen haasteet ja koulunkäyntiin liittyvät muut ongelmat. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto 2017.) Yksilökohtaisen opiskeluhoollon toteuttamisessa eli oikeudesta kuraattoripalveluihin, perusopetuslaissa (L 1287/2013, 15§) säädetään muun muassa siitä, kuinka nopeasti opiskelijan tulee päästä keskustelemaan henkilökohtaisesti kuraattorin kanssa, kun opiskelija tai opiskelijan huoltaja on tätä pyytänyt. Kuraattorin arvion perusteella opiskelijalle on turvattava riittävä tuki ja ohjaus. Myös muihin opiskeluhoollon palveluihin, jotka ovat lapsia ja nuoria tukevia, voidaan ohjata tarvittaessa kuraattorin kautta.

Yleisesti voidaan sanoa, että kouluissa tehtävää sosiaalityötä ei tunneta riittävästi. Sen tehtävä on toimia lastensuojelun sekä opetustoimen välimaastossa ja molempia määrittävät lait. Tehtäviä ei voi kuitenkaan verrata keskenään. Alueellisesti on myös eroja, paikoin kuraattoripalveluja ei ole lainkaan, toisinaan taas niitä on, mutta määrä ei vastaa tarvetta. Työn ja sen tekijöiden roolia olisi selkiytettävä, sillä eri ammattikunnan edustajana työskentely opettajien keskuudessa ei ole helppoa. Koulujen hallinnollinen organisointi on epäyhtenäistä, toiminta on hajallaan ja sen edellytyksiä uudelleen rakentava lainsäädäntö sekä koulutuksien sekalaisuus saavat useasti kuraattorien ammatillisen identiteetin koetukselle. Myös opetuksen tavoitteista on tullut muuntautumiskykyisiä, sosiaaliset haasteet ovat kasvaneet ja monimutkaistuneet. (Wallin 2011, 21-23.)

Työ- ja elinkeinoministeriön (2017) Rakennerahasto-ohjelman valtakunnallisista teemoista yhtenä on Nuorten hyvinvoinnin ja aktiivisen osallisuuden tuen tehostaminen. Kaikilla nuorilla on oikeus aktiiviseen osallistumiseen ja tätä kautta hyvinvoinnin lisäämiseen huolimatta siitä, millaisia sosiaalisia ja/tai terveydellisistä haasteita nuorella on. Tällä toimenpidekokonaisuudella rahoitetaan hankkeita, joilla tuetaan uuden sosiaalihuoltolain tavoitteiden mukaisia toimia. Tavoitteena on luoda uusia aktiivisia toimintamalleja, jotka tukevat siirtymistä koulutuksesta työhön. Hankkeen tavoitteena on oppilas- ja opiskelijahuollon osalta vahvistaa mahdollisuuksia hoitaa nuorten sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia kokonaisvaltaisesti. (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2017.) Kuraattoreilta myös vaaditaan monenlaista venymistä ja ajankäyttö tulee järjestellä siten, että heillä on mahdollisuus panostaa koulussa tehtävän sosiaalityön uudistukseen, tutkimukseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, jotka ovatkin tärkeä osa kuraattorin työtä (Sederholm, 2003, 74).

2.3 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja kysymykset

Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa kuraattorin tehtäväkenttää perheiden kanssa tehtävässä jokapäiväisessä työssä ja löytää haasteet, joita yhteistyössä ilmenee. Aiheeseen perehtymisen kautta kävi ilmi, miten vähän kuraattorin ja kodin välisestä yhteistyöstä löytyy tietoa. Sen sijaan yleisesti kodin ja koulun yhteistyöstä on tehty enemmän tutkimuksia. Epäkohtiin puuttumisen koen olennaiseksi osaksi kuraattorityön sujuvuuden kehittämistä.

Tavoite on nostaa epäkohtia esiin ja etsiä niihin tutkimuksen avulla konkreettisia ratkaisuja. Niiden avulla voidaan löytää tapoja yhteistyön kehittämiseen ja sitä kautta monenlaisiin yhteistyötä hyödyttäviin tapoihin toimia. Yhteistyön tärkeys nousee varsinkin silloin esiin, kun opiskelijalla on vaikeuksia jollakin elämänalueella, johon tarvitaan kodin ja koulun saumatonta yhteistoimintaa ja tukea.

Opinnäytetyöni hakee vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisia haasteita huoltajat ja kuraattorit näkevät yhteistyölle sekä miten haasteisiin voidaan vaikuttaa?
- Miten huoltajat ja kuraattorit kokevat yhteisöllisyyden ja miten sitä voisi kehittää?

3 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

3.1 Yhteisöllisyys kodin ja koulun yhteistyössä

Yhteisöllisyys koostuu monen asian summasta. Se koostuu vuorovaikutuksesta, yhdessä olemisesta ja tekemisestä. Yhteisöllisyys on myös henkilökohtaisesti merkittäviä suhteita, keskinäistä luottamusta ja yhteenkuuluvuutta. Yleiskäsitteenä yhteisöllisyyttä voidaan käyttää kuvaamaan ihmisten välistä yhteistyötä ja monenlaisia yhteistyön muotoja. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 9-11.) Se koostuu siis erilaisten ihmisten kohtaamisista ja näiden kokemusten perusteella luo luottamusta yhdessä toimimiselle. Yhteen liittyminen ja yhdessä oppiminen ovat pitkäkestoisia prosesseja. Luottamus syntyy ajan myötä. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 21-23.) Näin yhdessä pystytään toimimaan paremmin ja muutokset voidaan kohdata mahdollisuuksina.

Koulu on yhteisö. Jokainen sen jäsen on kasvanut yhteisöllisessä ympäristössä, toiset enemmän yhteisöllisissä kuin toiset. Ihminen on sosiaalinen olento. Ihminen, yksilö kasvaa pienten onnistumisten ja kokemusten kautta yhteisölliseksi. Näitä kaikkia yhteisöjä leimaa sama ominaisuus, kaikki jäsenet tuntevat kuuluvansa siihen tasavertaisina, heidät hyväksytään hyvine ja huonoine puolineen, heitä arvostetaan sellaisina kuin ovat. (Moi-lanen 2011, 176-177.)

Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013 §4) painotetaan yhteisöllistä työtettä ja työtapoja. Laissa puhutaan yhteisöllisestä opiskeluhuollosta, jossa pääpainon olisi siirryttävä korjaavasta ja hoitavasta yksilökeskeisestä työstä enemmän yhteisöllisempään, ennaltaehkäisevään suuntaan. Kuraattori kuuluu yhteisölliseen opiskeluhuolto-ryhmään, joka on oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa asetettu. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 2013/1287.) Yhteisöllisyys on ollut mukana kuraattorin työssä myös aikaisemmin, mutta uuden lain myötä halutaan lisätä yhteisöllisyyden mahdollisuuksia ennaltaehkäisevämmän työtteen muodossa ja samalla edistää koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia. Saara Niemisen ja Johanna Turusen (2015) opinnäytetyö tutki koulusosionomin sijoittumista koulujärjestelmään ja selvensi kouluissa toimivien sosionomien (AMK) työnkuvaa. Heidän tutkimuksestaan kävi ilmi, että koulusosionomin tärkeä työnosa oli vanhempainryhmät ja monipuolinen yhteistyö vanhempien kanssa. Heidän tutkimukseensa osallistu-

neet henkilöt, jotka olivat toteuttaneet vanhempainryhmiä, olivat saaneet ryhmistä positiivista palautetta ja kokivat ne toimivaksi tavaksi edistää yhteistyötä. Tämä yhteistyö on opiskelijan hyvinvoinnin kannalta merkittävää. Koulusosionomit ovatkin toimineet eräänlaisena linkkinä koulun ja vanhempien välillä ja osallistuneet tarvittaessa perheen prosessiin alusta saakka. (Nieminen & Turunen 2015.)

Monissa kouluissa on ryhdytty panostamaan opiskelijoiden oppimiseen erilaisilla opetus-tavoilla. Muun muassa yhteistyötä ja ryhmätöitä suositaan, jolloin puhutaan yhteistoiminnallisuudesta. Näitä opetuksessa käytettäviä menetelmiä hyödyntämällä yhteisöllisyyden kasvetaan ajan kanssa ja siinä auttaa, kun jo koulussa pääsee harjoittelemaan ja oppimaan yhteistyömuodoista enemmän. Kaikki koulussa tapahtuva ryhmä- tai parityö ei ole yhteistoiminnallisen työtavan kriteerejä täyttävää toimintaa. Kriteerinä pidetään sitä, että ryhmällä on yhteinen tavoite ja tehtävä. Yhteistoiminnallisuuden opettavaisimpia ovat kuitenkin projektitehtävät, joita kukaan ei osaa tehdä suoraan, vaan joissa tarvitaan avoimuutta, jotka ovat mielenkiintoisia, tutkimista edellyttäviä ja vaativat luovuutta. Tiimityössä myös vaaditaan venymistä ja omilta mukavuusalueilta poistumista. (Moilanen 2011, 181-184). Näitä ryhmämuotoisia tilanteita voidaan hyödyntää myös opetuksen ulkopuolella esimerkiksi kuraattorin ohjaamissa ryhmissä.

Koulun ja kodin yhteistyöstä on säädetty perusopetuslaissa (1998). Kuraattorin näkökulmasta vanhempainyhdistystoiminta on merkittävässä roolissa. Aktiivinen vanhempainyhdistys on koulun, koulu yhteisön ja sen opiskelijoiden hyvinvoinnin peruspilareita. (Perusopetuslaki 1998/628.) Vanhempainyhdistyksen toimintaan myös kuraattori voi jättää oman kätensä jäljen. Hyvä lisä ovat myös vanhempainryhmät, joita on jo pitkään käytetty työvälineenä. Ne tarjoavat mahdollisuuden kuulla vanhempien huolen ja madaltavat kynnystä ottaa huoli puheeksi. Näissä ryhmämuotoisissa tapaamisissa kuraattorin ammattitaito pääsee esiin.

Saara Kinnunen (2005, 23-24) kirjoittaa artikkelissaan nykypäivän tuoneen vanhempien eteen jatkuvalla syötöllä uusia asioita. Tällaiseen tarkoitukseen vertaisryhmien apu, koulun vanhempainiltojen ja luokkakohtaisten kokoontumisten muodossa ovat paikkoja, joissa voi keskustella muiden samassa elämäntilanteessa olevien kanssa ja samalla se tutustuttaa perheitä toisiinsa. Kinnunen toteaa, että on huomattu yhteys koulun ulkopuolisen toiminnan ja kiusaamisen vähenemisen välillä. Tätä yhteyttä puoltaa myös aktiiviset vanhempainyhdistykset, luokkatoimikunnat ja yhdysvanhempitoiminta. Lasten kasvaessa

vanhemmuuden rooli muuttuu. Pienestä vanhempien tukea tarvitsevasta alakoululaisesta kasvaa itsenäisempi yläkoululainen, jolloin vanhempia ei enää haluta mukaan moneen asiaan, kuten aikaisemmin. Vanhempien töistä riippuen moni koululainen myös joutuu olemaan monta tuntia päivässä yksin. Kinnunen kirjoittaa, että lasten yksinoloa ja sen vaikutuksia murrosiän vaikeuksiin on tutkittu. Suomalaislapsilla oli muihin pohjoismaisiin lapsiin verrattuna enemmän surullisia, tyytymättömiä ja onnettomampia ajatuksia. Peruskouluikäinen lapsi tarvitsee vielä vanhempiaan, heidän ohjausta ja valvontaa. Hyvänä esimerkkinä mainittakoon tv-ohjelmat, joista lapsi ei vielä osaa valita ikätasolle sopivaa katsottavaa. (Kinnunen 2005, 23-24.)

Kinnunen (2005, 25) kertoo miten lapsen tullessa kymmenen yhdentoista ikään, tämä alkaa kiirehtiä nuorten maailmaan. Lapsi tarvitsee aikuisen apua saadakseen pitkän ja kiirettömän lapsuuden, jotta voisi kasvaa vahvaksi ja vastuulliseksi aikuiseksi. Vanhemman tehtäväksi jää tässä vaiheessa niin kutsuttu jarruttelu. On hyvä muistuttaa lasta siitä, miten arvokasta on saada olla lapsi ja vahvistaa lapsen halua muun muassa terveellisiin elämäntapoihin. Näihin haasteisiin vanhemmat ovat monissa paikoissa tehneet yhteisiä päätöksiä lapsuuden suojelemiseksi. Diskojen ja muiden nuorisokulttuuriin kuuluvien piirteiden tilalle onkin alettu kehitellä muunlaista tekemistä ja hauskaa yhdessäoloa. (Kinnunen 2005, 25.)

3.2 Kasvatuskumppanuus

Koti ja koulu ovat lasten ja nuorten yhteisvastuullisia kasvattajia. Yhteistyö vaatii luottamusta, mutta myös kunnioitusta. Hyvän yhteistyön lähtökohtana on keskinäinen arvostus. Arvostukseen perustuvassa vuorovaikutuksessa koulun työntekijät, vanhemmat ja opiskelijat rakentavat yhteistä ymmärrystä lapsen hyvästä koulunkäynnistä ja oppimisesta. Aikuisten hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus toimivat myös mallina lapsille ja nuorille. Yhteistyö edellyttää keskinäistä luottamusta. Sen tärkein perusta on oikeudenmukaisuus. Luottamus rakentuu yhteistoiminnassa ja yhteisessä keskustelussa. Luottamuksen syntyyn tarvitaan aikaa, yhteisiä kohtaamisia sekä jatkuvaa, pitkäjänteistä ja aktiivista vuoropuhelua. Hyvää yhteistyötä edistää muun muassa se, että osapuolet arvostavat toisiaan, kuulevat aidosti toisiaan ja toimivat siten, että keskinäinen luottamus syntyy. (Tiilikka 2004, 1-2.)

Luottamus on tunne siitä, että voi olla oma itsensä ja sanoa mielipiteensä pelkäämättä vastapuolen reaktiota. Toisen osapuolen tunteminen on tie luottamukseen. Ymmärrys, hyväksyvä ilmapiiri ja avoimuus ovat luottamuksen rakennusaineita. Luottamus on seurausta hyvästä vuorovaikutuksesta. Luottamuksen ansaitsemisen jälkeen voidaan ottaa askel kohti kunnioitusta. Tutustumisen ja luottamuksen seurauksena ymmärrys toista osapuolta kohtaan kasvaa. Tällöin on mahdollista kunnioittaa toisen erilaisia tapoja, kulttuuria, uskontoa ja erilaisuutta sen kaikissa muodoissa. Kunnioitus puolestaan mahdollistaa sen, että jokainen voi olla oma itsensä. (Tiilikka 2004, 2.) Nämä kaikki edellä mainitut asiat ovat perusta hyvälle ilmapiirille ja hyvällä ilmapiirillä on vaikutusta jokaisen jaksamiseen. Siitä tulee voimavara.

Kunnioitus heijastuu kaikkien yhteistoimintaan osallistuvien osapuolien arvostamisena ja hyväksymisenä. Kunnioitus ilmenee muun muassa siten, että jokaisella on mahdollisuus ilmaista ja kertoa oma tarinansa ja näkemyksensä puheena olevasta asiasta. Kunnioituksen puute ilmentyy asioiden salaamisena, peittelemisenä, toisen osapuolen mitätöimisenä ja sivuuttamisena. Kunnioituksen ilmapiiriin ylläpitäminen on erityisen tärkeää tilanteissa, joissa koulun ja kodin arvo- ja kokemusmaailmat ja kulttuurit ovat kaukana toisistaan. Koulumaailmasta aiemmin kertyneet kokemukset saattavat vaikuttaa vanhempien ja koulun kasvatus- ja opetushenkilöstön asenteisiin ja tunteisiin. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36.) Ne voivat parhaassa tapauksessa vaikuttaa myös valmiuksiin edistää yhteistyötä. Onkin ensiarvoisen tärkeää, että erilaisista kokemuksista voi keskustella avoimesti.

Varhaiskasvatuksen puolella puhutaan kasvatuskumppanuudesta lapsen vanhempien ja hoitohenkilökunnan välillä. Kodin ja koulun välillä kasvatuskumppanuus alkaa lapsen siirtyessä kouluun. Kasvatuskumppanuus koulumaailmassa vahvistaa kodin ja koulun vastuullista tehtävää lasten ja nuorten kasvatuksessa (Kekkonen 2012, 50-52). Kodin ja koulun välisen yhteistyön tuleekin toteutua lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi. Kasvatuskumppanuudesta koulussa puhutaan, kun tarkoitetaan perheiden tietoista sitoutumista toimia yhdessä koulun kanssa lapsen ja nuoren kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Tässä yhdistyy vanhempien oman lapsen ja nuoren asiantuntijuus sekä ammattilaisen asiantuntemus lapsen hyvinvointia edistäväksi kokonaisuudeksi. Koulun henkilöstön tehtävä on luoda edellytyksiä kumppanuudelle ja vanhemmat toimivat lapsensa ensisijaisina kasvattajina. Kumppanuuden luominen on erityisen tärkeää varsinkin silloin, kun lapsella tai nuorella ilmenee tarvetta tukeen. Koulututkimusten mukaan lapsikohtaisia keskusteluja ja perhekohtaista yhteydenpitoa pidetään tärkeinä ja yhteistyön tulisikin

painottua koskemaan sosiaalisen verkoston, luottamuksen ja yhteisöllisen tuen luomista, ei vain ongelmiin puuttumista. Kouluyhteisössä tulisi olla helposti lähestyttäviä ihmisiä, jotka tukevat systemaattisesti lasten ja nuorten tunnetta, että joku kuuntelee heitä. (Koi-visto & Rautakoski 2013.) Kuraattorin on tärkeä luoda kasvatuskumppanuuden rakentumiseksi ympäristö ja muut tekijät mahdollisimman avoimiksi. Vaikeiden asioiden parissa työskennellessä kaikkein eniten luottamusta ja kunnioitusta herättää se, ettei epäolennais-ten asioiden miettimiseen kulu turhaa energiaa, vaan päästään pureutumaan käsiteltävään asiaan välittömästi.

Kasvatuskumppanuuden merkitys on nykypäivän koulussa kasvanut. Lapsen koulussa viettämä aika on nykyään pidempi, kuin se on ollut tähän saakka. Tällaisessa tilanteessa koulun rooli lapsen kasvatuksessa kasvaa entisestään. Auktoriteettisuhteisiin on myös tul-lut nykypäivänä muutosta. Perheet eivät enää näytä arvostavan koulua samalla tavalla kuin aikaisemmin, eikä sen auktoriteettia pidetä yhtä suurena kuin se ennen on ollut. (Ala-suutari 2003, 25–28.) Tämä luo omat haasteensa alati muuttuvassa kouluilmapiirissä, jossa vaikutukset puuttua, esimerkiksi opiskelijan häiriökäyttäytymiseen tunnilla, ovat vähentyneet. Kasvatuskumppanuusajattelu antaa huoltajille kuitenkin entistä laajemmat osallisuuden ja vaikuttamisen mahdollisuudet. Kodin ja koulun välille rakennetaan suh-teita, joita myös tulee ylläpitää. Vuorovaikutus kodin ja koulun välillä perustuu kuulemi-sesta, kunnioittamisesta, luottamuksesta ja dialogisuudesta. Vanhempien omaama tieto, periaatteet ja ehdotukset tulevat vuorovaikutuksessa jaetuksi, kuulluksi ja keskustelluksi. (Kekkonen 2012, 50-52.) Siksi on tärkeä rakentaa ja ylläpitää rakennettua luottamusta, joka hyödyttää niin perheitä kuin myös koulua.

3.2.1 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmuuden tukeminen koulun ja kodin yhteistyössä on lakisääteinen tehtävä. Sitä pidetään yhtenä ennaltaehkäisevän lastensuojelun tehtävistä, joita kuraattori työssään te-kee. Nykyinen pyrkimys on lisätä vanhemmuuden tukemista, joka varhaiskasvatuksessa tunnetaan paremmin termillä kasvatuskumppanuus. Käytännössä se tarkoittaa yksittäis-ten perheiden aktivointia, tukemista ja sitouttamista. (Juusola 2017, 232-234.) On ole-massa monenlaisia perheitä, ja suurin osa nykypäivän perheistä lukeutuu muuhun ryh-mään kuin perinteiseen ydinperhe malliin. Silti näitä monimuotoisia perheitä tulee kun-nioittaa yhtä lailla kuin perinteisen perhemallin omaavia perheitä (Monimuotoiset perheet

2016.) Oli perhemuoto mikä tahansa, vanhemmuutta tulee tukea. Vanhemmuuden tukemiseen on monia erilaisia tapoja ja keinoja. Koulussa tehtävän vanhemmuuden tukemisen piiriin kuuluvat mm. neuvonta ja ohjaus kasvatustyössä ja keskusteluapu niin yksilö- kuin myös ryhmämuotoisissa tapaamisissa. Vanhemmat ovat lastensa parhaita asiantuntijoita ja heillä on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta, jota koulu opiskeluhoillon ohella tukee. Vanhemmat tietävät lapsensa kasvun vaiheet ja tunnistavat tämän tarpeet. Ammatillisena toimivan tulee ymmärtää tämä seikka ja hyödyntää vanhemman tieto autettaessa lasta. Vanhempia tulee tukea tässä tärkeässä tehtävässä.

Vanhemmuus alkaa lapsen syntymästä ja jatkuu läpi koko elämän. Se on peruuttamaton, alati muuttuva tehtävä ja rooli. Vanhemmuus ei ole koskaan valmis, vaan siinä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä koko ajan, sillä täydellistä vanhemmuutta ei ole. Vanhemmuuteen kuuluu oleellisesti myös epävarmuutta ja jokainen vanhempi kysyy itseltään joskus, onko riittävän hyvä vanhempi. Kyky käydä läpi ja kyseenalaistaa omaa vanhemmuutta antavat vanhemmalle mahdollisuuden löytää oman lapsensa kohtaamisessa keinoja, jotka tuntuvat itsestä hyviltä. Samalla avautuu mahdollisuus siihen, että ei tee samoja virheitä, joita omat vanhemmat ovat tehneet. Jos oma kasvatustapa on ollut riittävän hyvää, se antaa hyvät lähtökohdat vanhemmaksi kasvamiseen. (Vilen, Vilhunen, Vartiainen, Siven, Neuvonen, Kurvinen. 2006, 102.) Jokaisella vanhemmalla ja ammattilaisella on oma käsityksensä hyvästä ja riittävän hyvästä vanhemmuudesta.

Vanhemmuutta voidaan tukea tuomalla esiin, että meissä jokaisessa on omat hyveemme ja vahvuutemme. Myös omaa luonnettaan voi kehittää ja vahvuuksia tulisi käyttää. Pelkkä vahvuuden olemassaolo ei lisää hyvinvointia, vaan vahvuuden toistuva soveltaminen on avainasemassa. Koska tiedetään, että vanhempien vahvuus itsensä hallinnassa on yhteydessä lasten tyytyväisyyteen, on tätä vahvuutta tuettava. Vanhempia voi auttaa tunnistamaan omia vahvuuksiaan. Jos keskustelussa on aikaa pienelle hetkelle vanhemman kanssa, kannattaa siinä käydä muutamat asiat läpi. Ensimmäinen on sellainen, jossa vanhemman tulisi miettiä sellainen ominaisvahvuus, jonka käyttäminen tuottaa usein mielihyvää tai innostusta eikä sen käyttämiseen väsy. Toinen löydettävä asia on ominaisvahvuus, joka on niin arvokas itsessään, että sen käyttöön on sisäinen motivaatio. Urheilijoiden tiedetään harjoittavan lihaksiaan urheilusuoritusten parantamiseksi, tästä syystä myös vanhemmat voivat harjoittaa vahvuuksiaan, jotta tulisivat niissä vieläkin vahvemmiksi vanhemmiksi. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 172-176.) Opiskelijan tukeminen vaatii

huoltajalta osittain samanlaisien vahvuuksien käyttöönottamista. Huoltajien tukeminen tässä tehtävässä antaa opiskelijalle eväitä löytää oma tyytyväisyys elämään.

3.2.2 Ammatilaisen rooli ja kasvatuskumppanuuden kehittäminen

Aila Wallin (2011, 105) toteaa kirjassaan vanhemmuuden tukemisen olevan ennen kaikkea vanhempien vastuuttamista, heidän rohkaisua aikuisen roolissa sekä vanhemmuuden haasteiden kohtaamisessa. Tukemalla lisätään vanhempien voimavaroja toimia koulun kanssa yhteistyössä yhteisvastuullisen kasvatustehtävän edessä. Aikuisten välillä tulisi vallita rakentava ja toimiva yhteistyö ongelmien ehkäisemiseksi ja mikäli niitä ilmenee, hyvä yhteistyö auttaa niiden ratkaisussa positiivisella tavalla. (Wallin 2011, 105.)

Kouluympäristö luo omat haasteensa vanhempien kanssa tehtävälle yhteistyölle. Vanhemmat kohtaavat uusia asioita lastensa kasvaessa ja uudistusten tahdissa pysyminen on ajoittain hankalaa. Vanhemmuuden rooli nykypäivänä onkin toimia eräänlaisena jarruttelijana, sillä ulkomaailma houkuttelee lapsia ja nuoria liian varhain aikuisten maailmaan, tuoden mukanaan lapsen ja nuoren vielä ymmärtämättömiä asioita. Vanhemmat tarvitsevat tässä tehtävässä tukea ja suurin niistä olisi hyvä yhteistyö koulun henkilökunnan kanssa, varsinkin jos lapsella on muutakin pulmaa elämässään. Keinoja vanhemmuuden tukemiseen löytyy. Tärkein niistä on auttaa huoltajia löytämään omat vahvuutensa omien ominaisuuksien avulla, miettimällä mikä tuottaa mielihyvää ja missä asioissa on hyvä. Keinot kuulostavat hyvin yksinkertaisilta, mutta todellisuudessa ne vaativat suuria ponnisteluja toimiakseen tukikeinoina ja hyvinvoinnin lisääjinä.

3.3 Yhteenveto

Koulun sosiaalityössä tehtävä yhteistyö kuraattorien ja huoltajien kesken siis tarvitsee tuekseen uuden oppilas- ja opiskelija lain mukanaan tuomat toivotut uudistukset yhteisöllisyyden lisäämisen merkeissä. Tätä kautta katsottuna kasvatuskumppanuus ja yhdessä tekeminen nousevat tarkastelun keskiöön. Kasvatuskumppanuuden saavuttaakseen tarvitaan arvostusta ja kunnioitusta puolin ja toisin. Taulukosta 1 selviää opinnäytetyön teoreettinen viitekehys. Siinä selventyy se, miten koulun sosiaalityön, opiskeluhuollon, ku-

raattorin ja uuden lain sisällään pitämät asiat konkretisoituvat toimivaksi yhteistyöllä. Tähän kuitenkin tarvitaan uuden lain peräänkuuluttamaa yhteisöllisyyden lisäämistä. Kuraattorin työssä ollaan tekemisissä koko kouluyhteisön kanssa ja yhteisöllisyyden toteuttaminen ja ylläpitäminen ovat osa jokapäiväistä työtä. Uuden lain mukanaan tuoma asetus ei käytännöllisesti katsoen vaikuta niiden kuraattorien työhön millään tavalla, joille yhteisöllisten työtapojen käyttö on arkipäiväistä. Mutta niille kuraattoreille, joiden työote ei ole ollut pääsääntöisesti yhteisöllinen, avaa uusi laki toivon mukaan sellaisia mahdollisuuksia, joiden kautta yhteisöllisyyttä voidaan lisätä.

TAULUKKO 1. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys

Taulukossa 1 keskiössä on kuraattorien ja huoltajien yhteistyö. Siihen päästäkseen, kuraattorit ja huoltajat tarvitsevat yhteisöllisyyden ja kasvatuskumppanuuden kautta hankittua avoimuutta, yhteistä tekemistä, molempiin suuntiin kulkevaa kunnioitusta ja arvostusta sekä molempien aitoa halua olla tekemisissä. Yksi keskeisimmistä kuraattorien roolissa kasvatuskumppanuuden suhteen on vanhemmuuden tukeminen. Perheitä on erilaisia ja vanhemmuus on matka, joka ei pääty koskaan ja siksi siihen tarvitaan tukea varsinkin sellaisina aikoina, kun lapsi tai nuori kokeilee omia kykyjään ja rajojaan. Vanhempi saa nykypäivänä toimia myös jarruttelijana, jotta lapset saisivat olla lapsia, eikä aikuisuuteen pyrkimisessä olisi kiirettä. Tämä luo omat haasteensa ja siksi vanhempien sekä koulun välillä olevan yhteistyön pitäisi toimia, jotta koulu voisi tarjota huoltajille tukensa ja toimia yhteisen asian eli opiskelijan hyvinvoinnin tukena.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA AINEISTON ANALYYSI

4.1 Tutkimusote ja -menetelmät

Tutkimukseni on sekä määrällinen eli kvantitatiivinen että laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Käytössä on kyselylomakkeet, jolloin tutkimus määrittyy kvantitatiiviseksi eli määrälliseksi tutkimukseksi, mutta koska kysely sisälsi sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä, määrittyy se sekä laadulliseksi että määrälliseksi tutkimusmenetelmäksi. Tutkimuksessa käytetään myös haastattelua, jolloin se määrittyy kvalitatiiviseksi eli laadulliseksi tutkimukseksi. Kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen avulla voidaan selvittää numeerisesti ilmaistavia asioita. Tutkimuksen aineiston keruuta varten käytetään kyselylomakkeita, joissa on valmiiksi annettuja vaihtoehtoja eli monivalintakysymyksiä. Näin saadaan selville eri tekijöitä, joita havainnollistetaan kuvaajilla, taulukoilla ja erilaisilla kuvioilla. Lisäksi kvantitatiivisessa tutkimuksessa voidaan kuvata tekijöiden välisiä riippuvuuksia ja tutkimuskohteessa tapahtuneita muutoksia. Määrällisen tutkimuksen avulla kartoitetaan jonkin asian nykytilaa, mutta asioiden syy saattaa silti jäädä selvittämättä. (Heikkilä 2008, 16.)

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan, tulkitsemaan ja ymmärtämään sillä hetkellä tutkittavia ilmiöitä. Sen tarkoituksena on löytää ilmiöstä syvälinen näkemys, eikä pyrkiä yleistyksiin, kuten määrällisessä tutkimuksessa. Laadullinen tutkimus käyttää sanoja ja lauseita. Se ei perustu lukuihin ja laadullinen tutkimus sopiikin parhaiten tutkimaan yksittäisiä tapauksia. Laadulliselle tutkimukselle on yleistä vuorovaikutuksessa tapahtuva aineiston keruu yleensä haastattelun muodossa, jolloin tutkija on toimija, eli aineiston kerääjä. (Kananen 2014, 18-19.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavat valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksen menetelmää käyttäen (Hirsijärvi, Sajavaara & Remes 2009, 164). Tutkimusaineisto voi olla monista lähteistä kerättyä, kuten painetuista lähteistä, kuvista ja haastatteluista. Käytetyimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto sekä niiden analyysin tulos (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73).

Aineistoa kerätessä haetaan vastauksia tutkimuskysymyksiin, vaikka alkuperäinen konteksti olisikin ollut ongelmamuotoinen. Tällöin niihin on helpompi vastata kuin laajaan

tutkimusongelmaan (Kananen 2014, 27). Laadullisen tutkimuksen huomio on aina tutkittavien tulkinnassa ja siinä, miten he ymmärtävät ja katsovat asioita. Laadullisessa tutkimuksessa siis pyritään saamaan yhdestä havaintoyksiköstä mahdollisimman paljon irti, eli tapausta käsitellään tarkasti ja kaiken kattavasti. (Kananen 2014, 19.).

Heikkilän (2014, 15) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tärkeää on edetä mahdollisimman vähin ennakko-oletuksin ja toteuttaa harkinnanvaraista otantaa, eli siihen ei valita kovin suuria määriä tutkittavia, vaan aineiston laatu on suuremmassa roolissa (Heikkilä 2014, 15). Opinnäytetyön tutkimuksessa käytettiin sekä kyselylomakkeita (Liitteet 2 ja 3) että teemahaastattelua. Kyselylomakkein kysyttiin avoimia kysymyksiä ja hyödynnettiin haastattelusta saatua aineistoa kyselyiden jälkeen, jolloin aineistoa saatiin syvennettyä.

Tutkimuslupien saavuttua lähetin kuraattoreille sähköpostitse saatekirjeen ja linkin verkossa täytettävään kyselyyn (Liite 2). Erillisellä viestillä lähetin kuraattoreille linkin myös huoltajien kyselyyn (Liite 1), jonka kolme kuraattoria lähetti eteenpäin huoltajille sähköpostia tai wilmaa hyödyntäen. Kysely on nopea ja joustava tapa kerätä aineistoa. Siitä huolimatta kyselylomakkeen kysymysten laatimisessa pitää olla tarkka ja kysymysten muotoiluun tulee varata aikaa. Tutkimusmenetelmänä kysely on kuitenkin arvaamaton ja vastausten määrää on vaikea ennakoida. (Hirsjärvi ym. 2009, 195-198.) Kyselylomakkeiden laadinnassa tulee muistaa muutama tärkeä asia. Merkittävin asia on selvyys. Kysymysten muotoiluun tulee olla niin selkeää, että virhetulkintoja ei pääse syntymään. Selvyyden vuoksi kysytään vain yhtä asiaa kerrallaan ja mahdollisimman spesifisti, mutta kuitenkin ymmärrettävällä kielellä. Kysymyksissä tulee välttää erikoisia sanoja, jos ei ole varmuutta vastaajien asiantuntemuksesta tutkittavaa asiaa kohtaan. Myös kysymysten pituudella on merkitystä, sillä lyhyisiin ja selkeisiin kysymyksiin on helpompi vastata ja ne ymmärretään paremmin. (Hirsjärvi ym. 2009, 201-203.) Opinnäytetyön kyselylomakkeessa kysyttiin yhteisöllisyydestä, jonka huomasi olevan toisille huoltajille vieras sana.

Kysymyslomakkeessa oli kuraattoreille ja huoltajille sekä avoimia että monivalintakysymyksiä. Kuraattoreilta kysyttiin hieman laajempia kysymyksiä ja määrällisestikin kysymyksiä oli enemmän kuin huoltajien kyselyssä. Avoimella kysymyksellä tarkoitetaan kysymystä, johon vastaajalla on mahdollisuus vastata omin sanoin. Tällöin vastauksista pystyy tulkitsemaan vastaajan tietämyksen tutkittavaan aiheeseen. Avoimia kysymyksiä kri-

tisoidaan niiden monimuotoisuuden ja hankalan käsittelyn takia jopa luotettavuuden näkökulmasta. (Hirsjärvi ym 2009, 200-201.) Opinnäytetyössä haluttiin antaa vastaajille vapaasti mahdollisuus kertoa omat näkemyksensä tutkittavaan asiaan.

Kyselyt lähetettiin viidelle koulukuraattorille, joita pyysin edelleen lähettämään huoltajien kyselyt huoltajille. Kolme kuraattoria lähetti huoltajien kyselyt eteenpäin, joihin vastasi yhteensä 71 huoltajaa. Analysoituani huoltajien kyselyt, kutsuin kuraattorit ryhmähaastatteluun. Jo alkuun tutkimuslupia hakiessa oli selvillä, että haastatteluun oli osallistumassa neljä kuraattoria. Ryhmähaastattelu oli kuitenkin aikataulullisesti haastava toteuttaa, joten päädyin haastattelemaan jokaisen kuraattorin henkilökohtaisesti. Haastattelujen kestot olivat 25 minuutista yhteen tuntiin. Liitteessä 3 on nähtävissä haastattelurunko, jossa olevat teemat nousivat huoltajien kyselyissä esiin ja joihin halusin tarkennuksia ja kuraattorien näkökulman. Olin tyytyväinen kuraattorien ja huoltajien aktiivisuuden tutkimukseen osallistumisesta. Sain kerättyä laajan ja paljon hyvää materiaalia sisältävän aineiston.

Teemahaastattelussa edetään ennalta valittujen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten varassa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77). Ennen haastattelua onkin syytä koostaa teemahaastattelurunko (Liite 3), jonka mukaan haastattelussa edetään. Tutkijan tehtävänä on haastattelua toteutettaessa ottaa vastuu siitä, että se pysyy aiheessa ja että jokainen aihealue tulee käsitellyksi. Tässä haastattelutyypissä tärkeää on haastattelijan ja haastateltavan yhteinen kieli, mikä edesauttaa kommunikaatiossa ja toisen ymmärtämisessä. Keskustelluttamalla tutkija pyrkii kasvattamaan omaa ymmärrystään aiheesta haastateltavan avulla. Haastattelu etenee haastattelurunon mukaan haastateltavan ehdoilla ja tutkija voi esittää tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä. (Kananen 2014, 76.) Haastattelu eteni haastattelurunon mukaan omalla painollaan keskustellen ja väliin esitin tarkentavia kysymyksiä. Haastattelutilanteista pyrin tekemään luontevia, jolloin keskustelu on vaivattomampaa.

Haastattelurunkona toimi huoltajien kyselyn perusteella nousseet asiat, jotka koettiin haasteellisiksi. Haasteellisiksi koettuja asioita nousi viisi kappaletta. Haastattelussa kysyttiin *tiedonkulun haasteista ja millaisia väyliä kuraattori työssään käyttää* parantaakseen tätä haastetta. Toisena kysyttiin *rajallisten resurssien helpottamisesta ja yksittäisen opiskelijan asioihin syventymisestä*. Kolmantena kartoitettiin mistä juontaa juurensa se,

ettei *kuraattorin roolia* tunneta niin hyvin ja esiin tuotiin myös huoltajien toive, että *opiskeluhuollon henkilöstö olisi enemmän näkyvillä*. Neljäntenä esiin nousseena asiana oli huoltajien huoli *käytettävissä olevan ajan rajallisuudesta* ja viidentenä huoltajien kokemus, etteivät he tunne *koulun toimintatapoja* riittävän hyvin ja että se on etäistä.

Koin, että teemahaastattelu edellyttää huolellista aihepiiriin perehtymistä ja haastateltavien tilanteen tuntemista, jotta haastattelu voidaan kohdentaa juuri tiettyihin teemoihin. Sisältö- ja tilanneanalyysi on siis teemahaastattelussa tärkeää. Käsiteltävät teemat valitaan tutkittavaan aiheeseen perehtymisen pohjalta. (KvaliMOTV 2017) Teemahaastattelun haasteeksi nousee tulkintojen tekeminen. Koska varsinaisia ohjeita ei ole olemassa, pitää tutkijan pyrkiä poimimaan haastateltavien puheesta tulkintoja, jotka toimivat teorian tasolla mielekkäästi.

Haastattelumuotoa pohtiessani huomasin, että teemahaastattelussa on kahdenlainen etenemistie. Ensimmäisessä tavassa pitäydytään tiukasti ennalta sovitussa aineistossa ja tulkitaan vain niitä asioita, jotka esiintyvät aineistossa. Toinen tapa on pitää haastattelusta saatua aineistoa eräänlaisena lähtökohtana teoreettiselle pohdiskelulle ja tulkinnoille, jolloin aineisto toimii tietynlaisena apuvälineenä. (KvantiMOTV 2017) Tässä opinnäytetyössä käytettiin jälkimmäistä tapaa, jolloin haastattelu eteni erillisen haastattelurungon mukaan. (Liite 3) Jokaisen kysymyksen kohdalla tutkija asetti vielä lisäkysymyksiä, jolloin haastattelusta syntyi enemmän vuorovaikutteisempi ja keskustelevampi tilanne.

4.2 Tutkimuksen kohderyhmä, eteneminen ja analyysi

Valitsin opinnäytetyöni kohderyhmäksi työssä olevat koulukuraattorit Pirkanmaan alueelta sekä heidän asiakkaina olevien lasten ja nuorten huoltajat. Olin kiinnostunut saamaan kattavan huoltajien näkökulman tutkittavaan asiaan ja kuraattorien näkemyksen yhteistyön toteutumisesta ja siinä ilmenneistä haasteista. Kohderyhmä koostui viidestä koulukuraattorista, jotka työskentelevät pirkanmaalaisissa kunnissa. Heidän asiakasryhmänsä koostuu yhtenäiskoulun ja lukion opiskelijoista. Huoltajia osallistui kolmesta kunnasta yhteensä 71.

Alkuun kartoitin koulukuraattoreiden määriä Pirkanmaan kaupunkiseudulla. Päädyin lähettämään yhteydenottoa johtaville koulukuraattoreille siitä, kuinka moni olisi halukas

osallistumaan opinnäytetyöni tutkimukseen. Kerroin sähköpostissa työni aiheen ja hie-
man siitä, mitä halusin tutkimuksella selvittää. Yhteydenottojen perusteella lähetin tutki-
muslupahakemukset opinnäytetyöhön osallistuviin kuntiin.

Opinnäytetyössä on käytetty aineiston analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisäl-
lönanalyysia. Siinä aineisto pyritään saamaan mahdollisimman tiiviiseen muotoon sisäl-
lönanalyysin avulla, kuitenkin niin, että olennainen tieto säilyy. Kuraattorien haastattelut
äänitettiin ja litteroitiin eli auki kirjoitettiin jälkikäteen. Auki kirjoitettuja haastatteluja
kertyi 21 sivua.

Analysointiprosessi voidaan jakaa karkeasti kolmivaiheiseksi prosessiksi. Ensimmäisenä
auki kirjoitettu haastatteluaineisto pelkistetään, eli redusoidaan. Tällöin karsitaan aineis-
tosta tutkimukselle epäolennaisiin tieto pois. Pelkistämistä voi olla niin saavutetun infor-
maation pilkkominen osiin kuin sen tiivistäminenkin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-
112.) Kyselyn määrälliset osat käsiteltiin Tixel 10 tilasto-ohjelmalla ja muodostin erilaisia
kuvaajia. Kyselyn laadullisille osille pystyy suorittamaan pelkistykseen, jolloin jokaisesta
vastauksesta karsittiin epäoleellinen tieto pois. Samaa menetelmää käytin haastattelujen
analysoinnissa. Vastaukset käydään läpi kysymys kerrallaan ja poimitaan kysymyksestä
niitä asioita ja teemoja, jotka ovat tutkimuksen kannalta tärkeitä.

Seuraavaksi aineisto ryhmitellään eli klusteroidaan. Ryhmittelyssä aineistossa ilmennei-
den vastausten yhteneväisyyksiä ja/tai eroavaisuuksia kootaan jonkin tietyn käsitteen tai
aihealueen alle, mikä kattaa kaikki samankaltaiset vastaukset. Vastaukset ryhmitellään ja
nimetään sisältöä kuvaaviksi luokiksi. Luokittelussa haetaan yhteyksiä tutkittavan ilmiön
ominaisuuksiin, piirteisiin tai käsityksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-112.) Kaikki
vastaukset, joissa käsitellään samoja asioita, esimerkiksi tieto kulkee huonosti, ryhmitel-
lään samaan.

Aineiston klusterointia seuraa viimeinen vaihe, käsitteellistäminen eli abstrahointi. Siinä
erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto, jonka perusteella muodostetaan erilaisia
teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 113-114.) Tässä kohdassa vastaukset
ovat jo niin lyhennettyjä, että niistä voidaan etsiä se tieto, jolla on tutkimuksen kannalta
merkitystä ja jonka tueksi löytyy myös teoreettista pohjaa ja käsitteelle saadaan kaikille
samaan ryhmään kuuluville asioille yhteinen nimi, esimerkiksi tiedonkulun ongelmat.
Liitteestä 4 löytyy lyhyt esimerkki analysointiprosessista kuraattorien haastatteluista.

5 KOULUN JA KODIN VÄLISEN YHTEISTYÖN KYSELYIDEN SEKÄ HAASTATTELUIEN TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Kyselyt

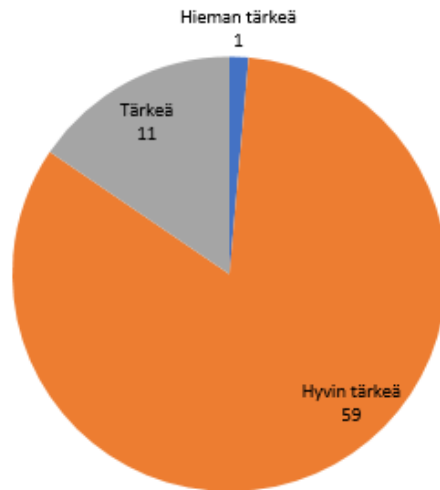
Kysely oli *kaksiosainen*, jossa ensimmäisen osan aiheena oli *kodin ja koulun yhteistyö*. Siinä kysyttiin millaiseksi huoltajat ja kuraattorit kokevat koulun ja kodin yhteistyön ja kuinka tärkeäksi he kokevat hyvän yhteistyön. Vastausvaihtoehtoina oli molemmissa monivalintavastaukset. Ensimmäisessä osassa oli myös avoimille vastauksille paikkansa. Siinä huoltajat ja kuraattorit saivat vastata, millaisia yhteistyön haasteita he kokivat ja miten tätä yhteistyötä voisi kehittää. Kuraattoreilta kysyttiin lisäksi, miten nämä haasteet otetaan koulussa huomioon. Lisäksi yhteistyöstä kysyttiin molemmilta millaiseksi he kokevat kodin ja koulun välisen yhteistyön ja kuinka tärkeäksi he kokevat hyvän yhteistyön.

Kyselyn toisessa osassa aiheena oli *yhteisöllisyys koulussa*. Sillä kartoitettiin huoltajien kokemusta siitä, miten yhteisöllisyys toteutuu koulussa ja mitä yhteisöllisyys voisi kodin näkökulmasta olla kouluympäristössä. Vanhempien kyselyyn vastauksia tuli kolmesta pirkanmaalaisesta kunnasta yhteensä 71 kappaletta. Kuntien vastauslukumäärät olivat 8 kpl, 42 kpl ja 21 kpl. Kuraattoreita vastasi kyselyyn yhteensä viisi, kaikki eri kunnista. Näistä neljä osallistui vielä teemahaastatteluun, johon tehtiin aiheiryhmät huoltajien kyselyn perusteella.

5.1.1 Kodin ja koulun yhteistyö huoltajien näkökulmasta

Huoltajilta kysyttiin kyselyn ensimmäisessä osassa koulun ja kodin yhteistyöstä. Avoimessa kysymyksessä yhteistyön haasteita koskien, vastauksia kertyi yhteensä 78 kappaletta. Tämä selittyy sillä, että yksittäisessä vastauksessa saattoi olla useampi haaste, jotka tutkija on luokitellut kuuluvaksi eri ryhmän alle. Alla olevat ympyrädiagrammit osoittavat huoltajien kokemuksen yhteistyön tärkeydestä sekä sen, millaiseksi he kokevat yhteistyön.

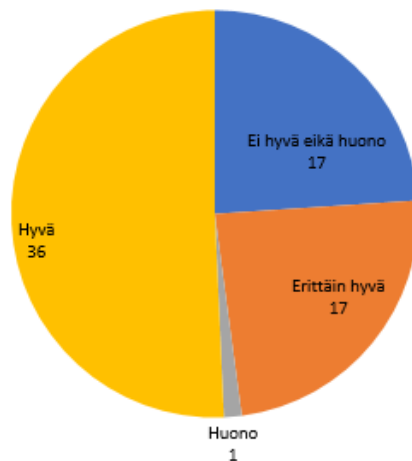
Kuinka tärkeäksi koette hyvän yhteistyön? n=71

KUVIO 1. Huoltajien kokemus hyvästä yhteistyöstä

Kuviosta 1 voi päätellä, että huoltajat kokevat yhteistyön hyväksi. Kaikki vastaajat koki-
vat ainakin jollakin tasolla yhteistyön tärkeäksi, valtaosa hyvinkin tärkeäksi. Vaikka yh-
teistyössä ilmenee myös haasteita, ei niitä koeta niin vaikeiksi, että niiden hoitaminen
vaikuttaisi yhteistyöhön.

Millaiseksi koette kodin ja koulun välisen yhteistyön? n=71

KUVIO 2. Huoltajien kokemus yhteistyöstä

Kodin ja koulun välinen yhteistyö koettiin hyväksi. Vastauksissa positiivista oli, että vain
yksi vastaaja kokee yhteistyön huonoksi. Neutraaleja vastauksia, jossa vastaaja ei koke-

nut olevan hyvä eikä huono, oli 17 vastaajalla, mutta vastaavasti 17 vastaajaa koki yhteistyön erittäin hyväksi. Kuitenkin yli puolet vastaajista, 36 vastaajaa, koki, että yhteistyö on hyvää ja toimii.

Kyselystä nousi esiin kolme keskeisintä haastetta. Ensimmäisenä on *tiedonkulku ja asioista tiedottaminen*, toisena *huoltajien oma huoli rajallisesti käytössään olevasta ajasta lapsensa koulun käyntiin osallistumiseksi* ja kolmantena *koulun toimintatavoista tietämättömyys*. Huoltajien kommentit tiedonkulun haasteista kuvastavat hyvin sitä, millaisia haasteet käytännössä ovat. Ne kertovat huoltajien tarpeen saada tietää ja kuulla lapsensa asioista enemmän, mutta myös sen, että huoltajat kokevat wilman ajoittain vain negatiivisen palautteen antoväylänä.

Ei ole aina helppo ottaa yhteyttä; puhelimitse vai Wilman kautta vai miten.

Vaikka käytössä on Wilma ja sen kaikki viestintämuodot, kotiin tulee väkällä liian vähän tietoa oppilaan toiminnasta ja toisaalta Wilma saattaa olla ns. vikalista --

Tiedottamisen ja viestinnän laatu puolin sun toisin.

Vanhemmalle, jonka lapsi ei juurikaan itse kerro koulun kuulumisia, kaikki koulussa tehdyt asiat jäävät ihan vieraaksi. Ainoastaan wilmasta näkee - -

Tiedonkulku ja asioista tiedottaminen oli hankalaa 23 vastaajan mielestä. Wilmaa hyödynnetään tiedonkulun välineenä vähän, mutta sähköistä viestintää kuitenkin liikaa. Kahden vastaajan osalta vaihtolovelvollisuus mielletään kankean byrokratian merkkinä tilanteessa, jossa salassa pidettävästä tiedosta olisi erityistä hyötyä muidenkin toimijoiden kanssa toimiessa. Tämä ymmärrettiin yksilön tietoturva-asiana, mutta peräänkuulutettiin tällä tavoin myös joustoa ja avoimuutta saada selvittää asioita.

Huolestuttavaa oli huomata, miten monet (14 vastausta) huoltajat kokivat, että toimintatapojen tietämättömyys sekä kodeilla että koululla on molemminpuolista.

Kodilla ja koululla on hyvin erilainen näkökulma ja tehtäväkenttä ja mahdollisuudet vaikuttaa. - - Koulun ja kodin vuoropuhelussa voi helposti tulla väärinymmärryksiä. Koulussa osalla henkilökunnasta on piilo-opetussuunnitelmia ja luutuneita käsityksiä.

- *näkemykset asioihin*

Koulun toimintatavoista tietämättömyyden alle voi osittain laittaa myös sen, etteivät huoltajat tarkkaan tiedä, miten yksittäisen opiskelijan asioihin puututaan ja kuinka paljon aikaa yksittäisellä kuraattorilla on hoitaa yhden opiskelijan asioita.

Koulussa on liian vähän resursseja yksittäisten oppilaiden asioiden todelliseen kohtaamiseen/ käsittelyyn.

Näin yksi vanhempi kuvasi yhteistyön haasteita ja yhdessä vastauksessa ilmeni kysymys, onko koulun henkilökunnalla aikaa syventyä opiskelijan asioihin. Se kiteyttää huolen koulun henkilökunnan resurssipulasta. Pidinkin huolestuttavana, miten vähän huoltajat tietävät koulun toimintatavoista asioiden hoidossa. Yleistä vastauksissa oli kuitenkin huoltajan rajallinen aika osallistua lapsensa koulun toimintaan.

Aikatauluongelma kaikilla on nykyään niin kiire ettei yhteisiin tapahtumiin oikein ehdi vanhemmat tulemaan

Rajallisen ajan kokemiseen voi olla monia syitä, joista vain yhtenä on lasten harrastustoiminta. Esimerkiksi pelkästään yhden jääkiekkoa harrastavan lapsen tai nuoren viikkoon mahtuu 2-3 harjoituskertaa ja usein vielä viikonloppuisinkin on turnauksia ynnä muita. Tähän lisäksi huoltajan mahdollinen vuorotyö tai omat harrastukset ja menot. Ymmärrettävää on, että ruuhkavuosia elävillä huoltajilla on elämässään paljon toimintaa, ja että jostakin pitää lähteä karsimaan listaa.

5.1.2 Kodin ja koulun yhteistyö kuraattoreiden näkökulmasta

Kuraattoreiden kyselyllä haluttiin selvittää heidän näkemyksiään yhteistyöstä. Kuten huoltajienkin kyselyssä, myös kuraattoreiden kyselyssä suurimmaksi haasteeksi nousivat *tiedonkulun haasteet*. Näitä haasteita kuvattiin salassapidon, kertomattomuuden, ristiriitaisten tietojen ja tietojen rajaamisen osalta. Myös *yhteydenotto* koettiin haasteelliseksi, väärin ja/tai vanhojen yhteystietojen sekä vastaamattomuuden vuoksi. Haasteena oli myös *saada aikataulut puolin ja toisin sopimaan*, jotta saman pöydän ääreen keskustele-

maan saaminen olisi mahdollista. Tiedonkulun ongelmiin yhdistyy myös *koulun toimintatavoista tietämättömyys*, joihin tutustumiseen huoltajilta toivotaan myös oma-aloitteisuutta. Yhteistyöstä kieltäytyminen on usein seurausta siitä, että kodin ja koulun välillä on jokin ristiriita, *yhteinen kieli ja joustavuus puuttuvat*. Tästä huoltajat saattavat kokea syyllisyyttä ja käyttäytyvät sen vuoksi haasteellisesti.

Vanhemmat eivät aina koe koulunkäyntiä tärkeäksi, mikä heijastelee suoraan lapseen. Toisaalta vanhemmat voivat myös vaatia omalle lapselleen enemmän, mitä koulu pystyy tarjoamaan.

Toivottavaa olisi, että huoltajat pystyisivät perehtymään koulun toimintatapoihin ja lapsensa koulunkäyntiin siinä määrin, että saisivat tiedon avulla ymmärryksen, kuinka tärkeää ja oleellista koulunkäynti on lapsensa tulevaisuuden kannalta. Väärinymmärrykset, joissa kouluarki näyttäytyy kotiin erilaisena kuin mitä se koulun mielestä on, esimerkiksi opiskelijan itsensä kertomana, olisi usein selvitettävissä keskusteluyhteyden avaamisella. Samoin välttyttäisiin liialta vaatimiselta, joka voi johtaa muihin vaikeuksiin. Toisella asteella sekä yläasteella opiskelijat eivät enää välttämättä halua huoltajia mukaan keskusteluihin ja toisaalta myös huoltajat uskovat lastensa hoitavan asiansa, eivätkä seuraa heidän opiskeluaan niin tarkasti.

Välillä unohtetaan, että huoltajat ovat lastensa asiantuntijoita.

Tätä tärkeää sanomaa ei pitäisi missään kohdassa unohtaa. Näin voi toki helposti käydä, jos keskusteluyhteyttä huoltajaan ei ole tai se on puutteellinen. Vaikka keskusteluyhteys olisikin, niin sitä olisi ylläpidettävä, sillä se on myös lakisääteinen asia, joka mainitaan Lastensuojelulain (417/2007) ensimmäisen luvun § 2.

”Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään” (Lastensuojelulaki 2007/417 § 2).

Lain kohta jo määrittää sen, kuinka suurella tärkeydellä tuo vanhempien asiantuntijuus tulee ottaa huomioon.

Päälöytönä kuraattorien kyselystä nousi esiin siis nämä viisi asiaa: *tiedonkulun haasteet, yhteydenotto-ongelmat, aikataulujen sovittaminen huoltajien kanssa, koulun toimintatavoista tietämättömyys ja yhteisen kielen sekä joustavuuden puuttuminen*. Yhtäläisyyksiä huoltajien ja kuraattorien kyselyistä löytyi *tiedonkulun ja toimintatapojen* osa-alueilta, joita voidaan pitää merkittävinä löytöinä koskien kotien ja koulun yhteistyötä.

5.1.3 Yhteistyön kehittäminen

Sekä kuraattoreilta että huoltajilta kysyttiin, miten yhteistyötä kodin ja koulun välillä voisi kehittää. Monenlaisia keinoja yhteistyön parantamiseksi jo tehdään monessa koulussa, mutta koskaan yhteistyö ei ole täydellistä, joten aina kannattaa miettiä kehitysehdotuksia. Huoltajilta yleisin ehdotus olikin hyvin tunnettu, jonka myös kuraattorit nostivat esiin. Milloinkaan ei ole riittävästi *keskustelua* ja siksi tämä nousikin suurimmaksi kehityskohteeksi molempien vastauksista. Monia ideoita huoltajien suunnasta tuli, joita kannattaa kouluissa harkita otettavaksi käyttöön. Tällä tavalla huoltajia saadaan esimerkiksi myös osallistettua koulun toiminnan suunnitteluun paremmin.

Yhteistyön kehittäminen huoltajien näkökulmasta

Huoltajilta kysyttäessä, he kokivat yhteistyön kehittämiskohteiksi *yhteistyön lisäämisen, henkilökunnan tuntemisen, viestinnän ja asioista tiedottamisen sekä koulun vastuun asioiden järjestämisessä*. Kyselyn perusteella, huoltajat haluaisivat olla enemmän mukana koulun arjessa ja tietää koulun asioista enemmän ja siksi yhteistyön kehittämiseen tuli paljon vastauksia. Vastauksissa oli paljon yhtäläisyyksiä ja samoja teemoja, jolloin kokonaisuuksien ryhmittely oli helppoa.

Huoltajien vastauksista kumpusi tarve yhteiselle tekemiselle ja sille, että heidät osallistetaan koulun toimintaan enemmän. Kysyttäessä kuinka yhteistyötä voisi kehittää, lähes puolet vastanneista eli 32 vastaajaa, vastauksista käy selkeästi ilmi, *yhteistyön lisääminen avoimuuden, keskustelun, joustavuuden ja kannustamisen avulla*.

Sopiva avoimuus puolin ja toisin vanhempien rohkaisu ottaa kouluun yhteyttä, jos pikkusenkin jokin asia askarruttaa.

*Avoimuudella, molemminpuolisella kunnioituksella
Sellaisissa [haastavissa] tilanteissa koulu saattaa olla (ihmisestä riippuen)
varsin jäykkä toimija.*

Hyvin monessa vastauksessa peräänkuulutettiin pelkästään avoimuuden lisäämistä ja koulun henkilökuntaan tutustumista. Tarkkaan en osaa sanoa, mitä kaikkea tuo vastauksissa mainittu avoimuus tarkoittaa, sillä muutamassa vastauksessa toivottiin avoimien ovien päiviä, vaikka koulut ovat avoimia ja opetusta voi mennä seuraamaan kuka ja milloin vain. Ymmärrettävää on, että toisilla voi olla suuri kynnys tutustua koulun toimintaan yksin, tällöin avoimien ovien päivä toimisi hyvänä mahdollisuutena ujommille ihmisille.

Kehityskohteeksi koettiin myös *koko koulun henkilökunnan tunnetuksi tekeminen*, sillä koulun henkilökunta koettiin vieraaksi ja vastauksista kävi ilmi, että syksyisin vanhempainillan yhteydessä esittäytyminen ei ole riittävää, jotta kynnys ottaa yhteyttä vaikeissa asioissa madaltuisi.

Kuraattori jää todella etäiseksi eikä aina muista että sellainen on edes olemassa. - - Kuraattorit pitäisi tehdä koteihin enemmän tunnetuiksi, nyt jäävät todella kasvottomiksi jollei oma lapsi satu olemaan todellinen ongelmalapsi

Myös koulukuraattorin rooli koettiin kuudessa vastauksessa epäselväksi, sillä tehtävänkuvaa ei tarkalleen tiedetä. Avoimuuden, keskustelun ja kuraattorin työn näkyväksi tekemisen avulla päästäisiin myös eroon edelleen vallalla olevasta käsityksestä, että kuraattori on saatavilla vain silloin, kun pulmat ovat jo päässeet kehittymään ongelmiksi. Huoltajien vastaukset kertoivat myös selkeätä kieltä siitä, että valitettavan usein yhteistyötä on vain silloin, kun opiskelijalla on vaikeuksia koulunkäynnissä tai kun huoltajat selkeästi kaipaavat vaikeissa tilanteissa lisätietoa.

Viestintä ja asioista tiedottaminen koettiin hankaliksi. Tästä syystä 20 vastaajaa mainitsi vastauksessaan yhteistyönkehittämiskohteeksi *viestinnän, tiedonkulun, tiedottamisen ja virtuaalisen mahdollisuuden huoltajien seurata oppitunteja*.

Vaikka Wilma-viestillä kerran lukukaudessa, jossa opinto-ohjaaja, kuraattori ja/tai luokanvalvoja kommentoivat opintojen etenemistä ja mahdollisia kipupisteitä.

Tiedottamalla avoimesti koulun asioista (esim. määrärahaileikkaukset, sisäilmanongelmat).

Enemmän tiedotteita kotiin myös paperi versioina, hyödyntää luokissa esim. videointia/kuvaamista ja materiaalin jakoa vanhemmille, virtuaalista oppituntien seurantaa.

Yhdessä vastauksessa ehdotettiin takaisin reissuvihon käyttöön siirtymistä ja että lapsille olisi opetettava asioita ja tiedon siirtoa myös ilman teknologiaa. Toisessa vastauksessa taas peräänkuulutettiin palautteen annon sekä saamisen ja siihen reagoinnin tärkeyttä. Wilma opiskelijahallinto-ohjelmaa keuhuttiin sen käytännöllisyyden ja ajankohtaisten asioiden tiedottamisen vuoksi, mutta se sai myös risuja muun muassa siitä syystä, että ilmoitukset saattavat koskea koko luokkaa, eikä vain yhtä opiskelijaa. Vastauksissa toivottiin myös Wilma-viestejä kerran kuukaudessa, jossa joku koulun henkilökunnasta kertoisi opintojen etenemisestä tai mahdollisista kipupisteistä, varsinkin sellaisessa tilanteessa, kun perheessä on erityistä tukea tarvitseva lapsi tai vaikka ei olisikaan. Viestintä ja tiedottaminen nähdään siis toisaalta hyvänä toisaalta huonona. Näen, että tämä on niin henkilöriippuvainen asia, jossa toinen kokee tarvitsevansa paljon tiedottamista ja viikoittaisia viestejä, kun taas toinen ei koe asiaa niin tärkeäksi ja riittäväksi, kun koululta tulee aika ajoin viestiä.

Vastauksista huomiota saa myös *huoltajien huoli siitä, että koulun tulisi ottaa enemmän vastuuta* asioiden järjestelyistä esimerkiksi, kun tietoon on tullut jokin kriisitilanne. Tällaisissa tilanteissa voisi myös olla käytössä jonkinlainen lupalappu, jonka avulla tieto saataisiin kulkemaan eri työntekijöiden välillä. Tulkitsin, että tässä vastauksessa viitattiin vaihteluvallisuuden tuomaan rajoitukseen olla luovuttamatta opiskelijan tietoja eteenpäin. Vastauksissa koettiin myös, että joissakin tilanteissa olisi tarpeen olla kunnan hallinnosta riippumaton sovittelija, sillä pelkona on kunnan puolueellisuus asioita käsitellessä. Mainitsemisen arvoista on myös se, että yhdeksän vastaajan mielestä mitään kehitettävää ei ole, sillä asiat ovat hyvin.

Yhteistyön kehittäminen kuraattoreiden näkökulmasta

Myös kuraattoreilta kysyttiin, miten kodin ja koulun välistä yhteistyötä voisi kehittää.

Entistä tiiviimmin vanhemmat mukaan koulun toimintakulttuuriin

Huoltajat haluttiin aktiivisemmin mukaan koulun toimintaan ja toivottiin, että huoltajat ottaisivat aiemmin yhteyttä, kun huoli omasta lapsesta kasvaa. Oppilas- ja opiskeluhuoltolaki velvoittaa tietynlaisiin lainvaatimiin koulukokouksiin ja yhteisölliseen opiskeluhuoltoryhmään, jonka tehtävänä on osana koulu- ja opiskelukulttuuria kehittää koko koulun oppimisympäristöä. Koulukokousten ja yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän panosten hyödyntäminen voisi tuoda edellä mainittuihin yhteistyön lisäämiseen ja nopeaan yhteydenottoon kaivattua muutosta.

Kyselystä kävi ilmi myös *tiedottamisen tehostaminen* esimerkiksi wilma-viesteillä ja nostamalla tietyt ilmiöt koko koulun huoltajien tietoon, mm. nuuskan käytöstä, sotkemisesta tai yömopoilusta. Kuraattori on usein koulun ja kodin tapaamisissa niin kutsuttuna tulkkina ja diplomaattina, jolloin asenteellisuus ja tunteet jätetään pois, ja tarvittaessa asiat puhutaan avoimesti auki.

Vastuu ei ole pelkästään koulun ja vanhemmat ovat meille tärkeitä yhteistyökumppaneita, kun puhutaan lapsen asioista.

Pyritään mahdollisimman avoimeen yhteistyöhön, vanhemmat otetaan mukaan heti oppilaan asioita hoitamaan.

Näin yhdessä vastauksessa peräänkuulutetaan huoltajien roolia ja tärkeyttä lastensa asioiden hoidossa. Yhteistyötä kodin ja koulun välillä lapsen asioiden hoidossa ei voi kiistää, mutta kuraattorin mainitsemaa huoltajien vastuu on myös lakisääteinen tehtävä. Vanhemmat ovat lapsensa ensisijaisia huoltajia ja heillä on vastuu lapsen asioista. Vaikean asian ilmaantuessa olisi osattava hakea apua riittävän ajoissa ja tässä auttaisi työntekijöiden tutuksi tekeminen, esimerkiksi opiskelijoiden prosesseihin varhaisessa vaiheessa mukaan tulevien erityistyöntekijöiden kohdalla. Tämä madaltaisi kynnystä konsultaatiolle ja paremmalle yhteistoiminnalle jatkossa.

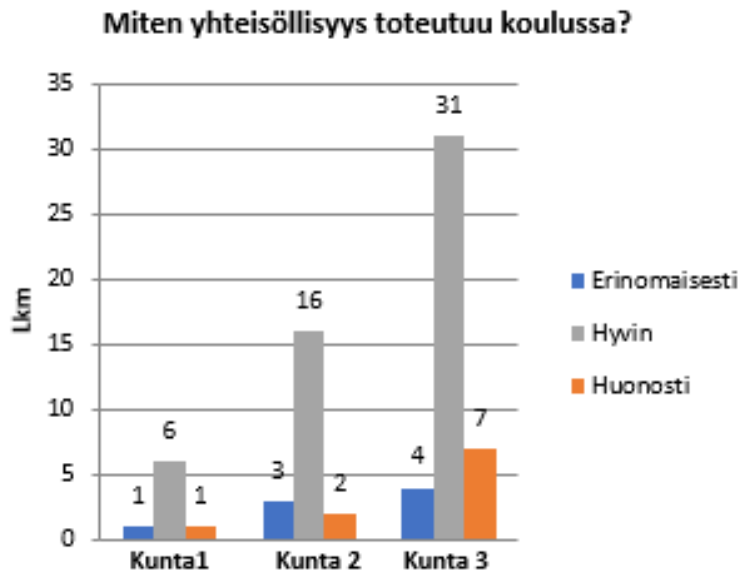
Kuraattoreiden vastauksista kävi ilmi kyselyiden perusteella, että haasteita voidaan selvittää pyrkimällä mahdollisimman *avoimeen kommunikaatioon ja yhteistyöhön*. Tähän voidaan päästä esimerkiksi ottamalla huoltajat entistä tiiviimmin mukaan koulun toimintakulttuuriin ja järjestää kodin ja koulun päiviä useamminkin. Pyrkimys on myös se, että huoltajat pääsevät heti mukaan hoitamaan lapsensa asioita ja näin madalletaan kynnystä

mahdollisen jatkossa tapahtuvan yhteydenottotarpeen osalta. Huoltajat ovat lastensa parhaita tuntijoita ja vastakkainasettelua tulisi vähentää. Koulu ei välttämättä ole kaikkien opiskelijoiden elämän tärkein asia. Olisi muistettava, että toiset joutuvat elämään rankoisakin elämäntilanteissa.

Kehittämiskohteiksi nousi luonnollisesti juuri niitä samoja asioita, jotka sekä kuraattorit että huoltajat kokivat haasteellisiksi. Molempien vastauksista käy ilmi tärkeys, joka *avoimuudella ja keskusteluyhteydellä* on. Lisäksi huoltajat kokivat koulun *henkilökunnan tutummaksi tulemistä* tarpeelliseksi kuten myös kuraattorin roolin parempaa tuntemista. *Tiedotusasiat* koettiin myös puolin ja toisin suureksi kehityskohteeksi. Huoltajien huoli kotona tapahtuvien kriisitilanteiden hoidon tukena koettiin huolena, jossa toivottiin *koululta vastuuta asioiden hoidossa*.

5.1.4 Yhteisöllisyys huoltajien näkökulmasta

Huoltajien kyselyssä kysyttiin, mitä yhteisöllisyys kodin näkökulmasta on. Vastauksia tuli yhteensä 71 vastaajalta. Pylväsdiagrammista voidaan todeta, että 53 vastaajaa koki yhteisöllisyyden toteutuvan hyvin ja vain 10 vastaajaa huonosti. Kahdeksan vastaajaa koki, että yhteisöllisyyden toteutumisen erinomaisena. Vastauksia tuli vain kolmesta kunnasta ja yhdestä kunnasta enemmän kuin kahdesta muusta yhteensä. Alla on kuvaaja, josta käy ilmi kuntakohtaiset vastaukset. Kunnasta 3 tuli siis eniten vastauksia, mutta suhteet vastausten määrissä ovat kuitenkin lähes linjassa toistensa kanssa. Valtaosa vastaajista ovat tyytyväisiä ja vain yksittäiset vastaajat toivoivat paremmin toteutuvaa yhteisöllisyyttä.

KUVIO 3. Yhteisöllisyyden toteutuminen kuntakohtaisesti

Myös tietämättömyys, mitä yhteisöllisyys on, varmasti vaikuttaa kyselyn tulokseen. En tietoisesti lähtenyt kyselyssä avaamaan yhteisöllisyyden käsitettä. Avoimista vastauksista pystyi kuitenkin tulkitsemaan, että suurin osa mielsi yhteisöllisyyden *yhdessä tekemiseksi* ja ryhmämuotoiseksi toiminnaksi opiskelijoiden keskuudessa. Nähtiin myös vaikutus, joka koulun henkilökunnalla oli opiskelijoihin mietittäessä yhteisöllisiä lähtökohtia.

Samassa vastauksessa saattoi olla useampi asia, joita alla on käsitelty erillisenä vastauksena. Lähes puolet vastanneista (35 vastaajaa) näki yhteisöllisyyden koulun ja kodin välillä yhteisenä tekemisenä luokkien, huoltajien, työntekijöiden, toisten koulujen ja muiden toimijoiden kesken.

Eri työntekijöiden ja luokkien yhteisiä juttuja esim teemapäivien tms yhteydessä, jotta eri-ikäiset ja eri ammattien ihmiset tulisivat toisilleen tutuiksi. Useampia mahdollisuuksia verkostoitua samassa opintovaiheessa olevien oppilaiden vanhempien kanssa.

Yhteistyötä eri luokkien ja luokka-asteiden välillä. Erilaiset, koko koulun yhteiset teemapäivät, joihin myös opettajat osallistuu. Hyödynnetään esim. naapurissa sijaitsevan vanhainkodin/päiväkodin väkeä

Esiin nousivat erilaiset tapahtumat ja muu sellainen toiminta, joka nostattaa positiivista yhteishenkeä ja jossa on mahdollisuus päästä mukaan suunnitteluun. Erilaisina tapahtumina tarkoitettiin kirpputoreja, myyjäisiä, lähiympäristön siivoamista, kimppakyytejä, vierailuja, kansainvälisyysprojekteja, alueen muiden koulujen, vanhainkotien ja päiväkotien välistä yhteistyötä, liikunnallisia luokkien välisiä pelejä, kylähankkeita, teemapäiviä ja vanhempainyhdistyksen toimintaa.

Kaverisuhteiden ja ryhmäytymisen merkitys nousi seitsemässä vastauksessa esiin. Koettiin, että kaverisuhteita tukemalla ja ryhmäytymiseen panostamalla luokkahenki saadaan hyväksi ja luokka toimimaan tiiminä.

Että nuoren oma luokka ryhmäytyy hyvin ja toimii toisiaan kannustaen.

Yhteishengen nostatusta ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua oppilaiden kesken

Paikallinen yhteisöllisyys voisi jotenkin olla ehkä enemmän koulussa esillä

Konkreettisenä keinona luokkahengen nostattamiseen nähtiin erilaisten opetusmenetelmien käytön vaihtelu, välituntitoiminta sekä tiivis yhdessä tekeminen. Pieni osa, kolme vastaajaa, näki yhteisöllisyyden toteutuvan paikallisten koulu- ja kyläyhteisöjen avulla. Nähtiin, että koko koulu henkilökuntineen kasvattaa ja kannustaa lasta.

Kolmessa vastauksessa yhteisöllisyys mielletään opiskeluympäristön avoimuutena eli että opiskeluympäristössä ei jumiuduta, vaan opiskelijat pääsevät tutustumaan muihin luokkiin, opiskelijoihin ja eri opetusympäristöihin. Teemapäiviä hyödyntäen myös vanhemmat saavat mahdollisuuden osallistua koulun toimintaan esimerkiksi hyödyntämällä omaa asiantuntijuuttaan oppitunneilla, vaikkapa luentojen muodossa. Avoimuus ja kaikkien mielipiteiden huomioiminen koettiin olevan peräti 16:n huoltajan vastauksessa yhteisöllisyyttä parhaimmillaan. Samassa yhteydessä nousi myös sujuva yhteistyö yhdeksi hyvin tärkeäksi asiaksi. Yhteisöllisyys koettiin selkeästi yhdessä vastauksessa toimintakulttuuriksi, jossa on mahdollisuus epämuodolliseen ajatusten vaihtoon virallisten tapaamisten lisäksi. Yhden huoltajan vastauksesta käy ilmi hyvin perusteltu käsitys siitä mitä yhteisöllisyys on

Yhteisöllisyys koulussa on mielestäni sitä, että lapseni tuntevat olevansa osa porukkaa. He tulevat hyväksytyiksi omina itsenäsä ja saavat käydä koulua luottamuksellisessa ja lämminhenkisessä ympäristössä.

Tietämättömyys siitä, mitä yhteisöllisyys on tai mitä se kodin näkökulmasta voisi olla, ilmeni yhdeksässä vastauksessa. Koen, että tämä asia heijastuu jollakin tapaa suuresta osasta vastauksista, vaikka yhteisöllisyys on kaiken kaikkiaan niin merkittävän suuri osa koulun toimintaperiaatetta. Tulkitsin, että kyseessä voi mahdollisesti olla myös se seikka, että huoltajat eivät pääse näkemään koulun toiminta-arkea, jolloin yhteisöllisyyden toteutuminen jää heille epäselväksi, eikä siksi osata ajatella, mitä yhteisöllisyys voisi koulussa olla kodin näkökulmasta.

5.1.5 Yhteisöllisyyden toteutuminen ja edistäminen kuraattoreiden näkökulmasta

Kuraattoreiden kyselyssä kysyttiin yhteisöllisyyden toteutumisesta. Vastauksia sain viidestä kunnasta. Positiivista oli huomata, että kolmen kuraattorin mielestä yhteisöllisyys toteutuu hyvänä ja yhden mielestä erinomaisena. Vain yhden kuraattorin mielestä yhteisöllisyyden toteutumisessa on parannettavaa. Näistä vastauksista voi päätellä, että yhteisöllisyyttä pidetään tärkeänä ja kouluun kuuluvana asiana. Myös uuden oppilas- ja opiskeluhuoltolain takaa-ajama yhteisöllisyyden lisääminen arjessa tulee varmasti olemaan helpompaa, kun asiat ovat jo valmiiksi hyvällä pohjalla.

Kuraattoreilta kysyttiin yhteisöllisyyden edistämisestä ja vastaukset olivat hyvin yhteneväisiä. Edistämisalueet voi jakaa *kolmeen* suurempaan luokkaan, joiden sisällä on vielä useampia mahdollisuuksia yhteisöllisyyden edistämiseksi. Ensimmäinen alue on *koulun sisältä tuleva*, henkilöstön toimin tehtävä edistävä työ. Toisena nähtiin *opiskelijoiden itsensä panos* edistämiseen ja kolmantena *huoltajien ja muiden aikuisten mukanaan tuoma panos*.

Yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän säännöllinen tai lisääntynyt kokoontuminen nähtiin kolmessa vastauksessa viidestä selkeästi tärkeimpänä edistämisen välineenä.

Yhteisölliset oppilashuoltoryhmät säännöllisesti, samoin ope/hlökunnan kokoukset, joissa vuosikellotetaan ja arvioidaan yhteisöllistä oppilashuoltoa.

Koska ryhmässä on toimijoita hyvin laajalta alalta, siinä saadaan kehitettyä keinoja yhteisöllisyyden edistämiseksi monesta eri näkökulmasta. Moniammatillisuuden toimintakyky tässä ryhmätoiminnassa näyttäytyy juuri niin tehokkaana välineenä, kuin mitä siltä odottaa saattaa. Toimialojen välinen yhteistyö, esimerkiksi nuorisotoimen mukana olo koulun arjessa, täydentää yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän toimia.

Kuraattorit ovat mukana ryhmäytyspäivissä syksyisin, ja ne nähtiin myös kolmessa vastauksessa viidestä yhtenä merkittävimmistä välineistä. Hyvin ryhmäytyneessä luokassa ryhmätyö toimii. Sitä voi kutsua tiimityöksi. Ryhmätyöskentelyllä tarkoitetaan omien tunteiden näyttämistä muille ja vastaavasti toisten tunteiden vastaanottamista sekä yhteisesti rakennettujen rajojen ja ehtojen sallimista (Moilanen 2011:181-182). Tämä on yksi niistä syistä, miksi kiusaaminen hellittää ja syrjäytyminen häviää yhteistoiminnan luonnollisena seurauksena.

Myös opiskelijoiden mukana olo ja vaikuttavuus ideoiden, aloitteiden ja oppilaskunnan osalta oli esiintuotu edistämismuoto. Opiskelijat ovat muun muassa järjestäneet muille opiskelijoille tekemistä välituntien aikana. Tukioppilas- ja tutor-toiminnalla saadaan myös sellaiset lapset sekä nuoret osallistumaan ja osaksi isompaa yhteisöä, johon he eivät välttämättä ilman tukea tulisi osalliseksi. Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia tukee myös koulujen oppilaskuntien toiminta. Tutortoiminnan hyödyt lapsilla ja nuorilla näkyivät käytöksen ja asenteiden paranemisessa, itsetunnon ja itseluottamuksen nousulla, läsnäolon lisääntymisellä sekä poissulkemisasteen laskulla. Koulun sisällä hyödyt olivat ylemmän henkilöstön työmäärän väheneminen. Tutortoiminta tarjoaa vaihtoehtoisen näkökulman opiskelijoiden käyttäytymiseen, koska se on tarjolla kaikille opiskelijoille sekä se kehittää suhteita myös huoltajiin. (Cooper 2005:12.)

Huoltajien osalta yhteisten tapahtumien ja erilaisten teemapäivien rooli yhteisöllisyyden edistäjinä nähtiin merkittävinä tekijöinä. Yhteisinä tapahtumina voi pitää muun muassa avoimien ovien päiviä, vanhempainiltoja ja päiviä, jolloin vanhemmat tulevat kouluun opiskelijan tilalle yhtenä päivänä vuodessa.

5.1.6 Tärkeimmät kehityskohteet kuraattorin työssä

Kuraattoreita pyydettiin kyselyssä nostamaan kaksi tärkeintä kehityskohdetta omasta työstään koskien kodin ja koulun yhteistyön haasteita. Kehityskohteita nousi neljä, *asenteellisuus vuorovaikutustilanteissa ja mallin antamisessa, puheeksi ottaminen, yhteistyön seuranta ja opiskeluhuollon erityistyöntekijöiden ammattitaidon hyödyntäminen.*

Aikuisten/kodin ja koulun täytyy pystyä tekemään yhteistyötä, usein ristiriitatileteet ovat liikaa persoonariippuvaisia.

Ensimmäinen oli asenteet vuorovaikutuksessa ja mallin antamisessa. Kuten eräs kuraattori totesi, koulun täytyisi pystyä tekemään yhteistyötä huoltajien kanssa, sillä hänen näkemyksensä mukaan ristiriitatileteet ovat liikaa persoonariippuvaisia. Toivottavaa olisi, että myös huoltajat olisivat aloitteellisia pyrkimään toimivaan vuorovaikutussuhteeseen aikuisten kesken. Ihminen on sosiaalinen olento, joka on vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Ihminen pyrkii jo heti ensihetkestään saakka olemaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja ympäristön kanssa. Vuorovaikutukseen tarvitaan aina vähintään kaksi ihmistä, joilla kaikilla on oma merkittävä roolinsa, sillä kaikilla ihmisillä on myös tarve olla vuorovaikutuksessa. (Papunet.net, 2017) Monet arkiset asiat vaativat vähintään kahden ihmisen osallistumista ja kommunikointia, ja niin vaatii myös kuraattorin ja huoltajan yhteistyö. Ilman moitteita sujuvassa vuorovaikutustilanteessa, kuunnellaan ja kuullaan mitä toisella on sanottavana. On tuotava oma sanoma selkeästi ilmaistuna esiin, jotta sitä ei voi tulkita väärin ja tästä syystä yhteistyö hankaloituisi.

Toisena kehityskohteena koettiin puheeksi ottaminen ajoissa yhtenä tärkeimmistä kehityskohteista. Kun asiakkaita, huoltajia tai muita asianosaisia lähestytään tavalla, joka ei loukkaa heitä, huomataan, että asiakkaiden reaktiot ovat odotettua myönteisempiä ja samalla kynnyksellä ottaa asiat puheeksi madaltuu. Jotta huoli uskalletaan ottaa esille, tarvitaan keinoja luottamuksen lisäämiseksi, etteivät suhteet hankaloitu. Tähän kohdistuu dialoginen ja kunnioittava huolen puheeksi ottaminen ja välittäminen. (Huolen puheeksi ottaminen 2014) Taulukossa 2 näkyvää Huolen vyöhykkeistöä voi käyttää apuna arvioimaan tuen ja yhteistyön tarvetta. Vyöhykkeistöä ei saa käyttää opiskelijoiden tai perheiden luokittelun välineenä. Se on tarkoitettu työntekijän omien työskentelysuhteiden tilanteen ja yhteistyötarpeiden jäsentämiseen.

TAULUKKO 2. Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö (Arnkil & Eriksson & Arnkil, 2003)

EI HUOLTA	PIENI HUOLI		HUOLEN HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
	1	2	3	4	5	6
Ei huolta lainkaan.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Huolta paljon ja jatkuvasti: lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti	Huoli erittäin suuri: lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa. Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti

Kolmantena kehityskohteena oli yhteistyön seuranta esimerkiksi palaverin jälkeen ja huoltajien kanssa samalla puolella pysymisessä. Edellä mainittuihin kehityskohteisiin pystyy vaikuttamaan hyvinkin yksinkertaisella ratkaisulla, keskustelun lisäämisellä, kuten yhden kuraattorin vastauksesta kävi ilmi. Asiakaspalvelutyöhön, kuten kuraattorin työhön, on löydetty monia toimivia toimintamalleja, joille tyypillistä on, että ne toimivat tietynlaisissa tilanteissa antaen välineitä asiakkaan kanssa toimimiseen. Jokainen vuorovaikutustilanne on ainutlaatuinen ja riippuu oleellisesti molemmista osapuolista, jolloin kaikkiin ihmisiin ei voi käyttää samoja tapoja (Mönkkönen 2007, 15). On tärkeää ymmärtää, että huoltajienkin kanssa tehtävä työ on ihmisten välisiin suhteisiin liittyvää, eikä asioita voi tulkita huoltajan ominaisuuksilla tai jonkin tietyn menetelmän suorana vaikutuksena. Yhteistyö kehittyy joko asiantuntijan johdolla tai asiakasvetoisesti, jolloin riskinä on molempien näkemysten tai osaamisen hyödyntämättä jättäminen. Dialogisessa asiakastyössä edetään toisin. Se on pyrkimys yhteisen ymmärryksen rakentumiseen ja osaamista auttaa vuorovaikutuksen kulkua eteenpäin. Siinä ymmärrys asiakkaan olosuhteista ja tuen tai hoidon tarpeesta rakennetaan vuorovaikutuksen edetessä. Parhaimmillaan vuorovaikutus on toinen toiseltaan oppimista, joka synnyttää kohtaamisen, jossa molempien tieto ja käsityskyky kasvavat. (Mönkkönen 2007, 86-87.)

Neljäntenä kehityskohteena koettiin opiskeluhuollon erityistyöntekijöiden asiantuntijuuden hyödyntämisen lisääminen. Kouluissa toimii opiskeluhuolto, johon kuuluu monesta eri ammattiryhmästä edustajia ja se on mitä suurimmassa määrin moniammatillista yhteistyötä. Opetussuunnitelman perusteissa koulun hyvinvointipalveluiden tehtäväksi määritellään turvallisen ja terveen opiskelijayhteistyön kehittäminen sekä opiskelijoiden tukeminen. Toteutuksesta vastaa rehtorin johdolla hyvinvointipalveluiden erityistyöntekijöiden muodostama ydintiimi, johon koulukohtaisesti kuuluvat kouluterveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, koulupsykologi, erityisopettaja sekä koulukuraattori. Tarvittaessa tiimiin voi kuulua myös muuta koulun ulkopuolista henkilöstöä. Tämän tiimin tarkoituksena on kartoittaa ja havaita ongelmatilanteita ja riskejä sekä tehostetun ja erityisen tuen tarvetta. Tiimin tulee myös suunnitella toimenpiteitä sekä niiden toteutus, esimerkiksi tärkeimmissä nivelvaiheissa siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen, vuosiluokilla 6-9 sekä perusopintojen päättyessä. Tällaisen tiimin parasta antia on laajemmalti vaikuttaminen kumppanuuteen ja verkostoihin panostaen. (Wallin 2011, 109-112.)

Kun kehityskohteeksi nousi erityistyöntekijöiden asiantuntijuuden lisääminen, niin ratkaisuna voisi toimia opiskeluhuoltoryhmän toiminnan tehostaminen, vaikkapa koulun ulkopuolisen vierailijan kutsuminen ideoimaan ydintiimin kanssa suunnittelutyötä. Myös työhyvinvoinnista ja -jaksamisesta tulee pitää huolta ja järjestää yhteistä tekemistä työhyvinvoinnin ylläpitämiseksi.

TAULUKKO 3. Kuraattorien tärkeimmät kehityskohteet

Kehityskohde	Asenteet vuorovaikutuksessa ja mallin antaminen	Puheeksi ottamisen ajoissa	Yhteistyön seuranta	Opiskeluhuollon erityistyöntekijöiden asiantuntijuuden hyödyntäminen
Mitä kehitetään?	- persoonallisuus ei saisi vaikuttaa työhön	- lähestyminen tavalla, joka ei loukkaa huoltajia - Huolen vyöhykkeistö apuna arvioitaessa tuen ja yhteistyön tarvetta	- varsinkin palaverien jälkeen, matala kynnyksellä ottaa uudelleen yhteyttä - huoltajien kanssa samalla puolella pysyminen	- hyvinvointipalveluiden erityistyöntekijöiden ydintiimi kartoittaa ja havaitsee ongelmatilanteet ja tuen tarpeet - ydintiimi suunnittelee toimenpiteet ja toteuttaa ne

Miten kehitetään?	- huoltajat myös aloitteellisia yhteistyön suhteen - kuunnellaan ja kuullaan puolin ja toisin	- huoli uskalletaan ottaa puheeksi, kun on luottamusta	- yhteistyö ja keskustelu	- myös opiskeluhuolto-ryhmään mukaan koulun ulkopuolisia suunnittelutyöhön
--------------------------	--	--	---------------------------	--

Taulukosta 3 nähdään, että kehityskohteet ovat hyvin pitkälle sellaisia, joita saattoi kuraattorin työssä olettaa olevan. Koulussa tehtävässä sosiaalityön toteutumisessa on oleellista, että suhteet opiskelijoiden huoltajiin ovat hyvät ja että asioista voidaan puhua luontevasti. Asenteet eivät saisi vaikuttaa työhön ja huoltajia on kuunneltava aktiivisemmin ja kannustettava osallistumaan yhteistyöhön. Näin myös palavereiden jälkeen on helpompi pitää yhteys huoltajiin riittävän tiiviinä. Opiskeluhuoltoryhmän omia kehittämissajatuksia oli ottaa ryhmään mukaan koulun ulkopuolisia osallistujia, jotta voidaan mahdollisimman tehokkaasti saada uusia ja toimivia käytänteitä.

5.2 Haastattelut

Haastatteluihin osallistui neljä kuraattoria. Ryhmähaastattelua oli vaikea saada sopimaan jokaiselle sopivaan aikaan, joten päädyin haastattelemaan jokaisen kuraattorin erikseen. Päätin käyttää haastattelumuotona teemahaastattelua ja sen pohjana käytin haasteita, jotka olivat nousseet huoltajien kyselyssä vahvimmin esiin. Näitä olivat *huoltajien rajallinen aika osallistua lapsensa koulun käyntiin, kuraattorin roolin epäselvyys ja yleinen näkyvyys koulussa, rajalliset resurssit koulun sosiaalityössä, haasteet tiedonkulussa, yhteinen kieli kasvatustilaisissa, toimintatapojen ymmärtämättömyys sekä etäisyys koulun toimintaan.*

5.2.1 Huoltajien haasteena rajallinen aika

Aikuisten alituinen kiire.

Huoltajien kyselystä kävi ilmi, ettei heillä ole niin paljoa aikaa osallistuakseen lastensa koulunkäyntiin, kuin haluaisivat. Yllä olevalla lausahduksella tarkoitetaan myös koulun henkilöstön kiirettä, jolloin yhtälö on valmis. Tästä syystä kuraattoreiden haastatteluissa

kysyttiin tästä aiheesta. Vastauksista ilmeni huoli, mutta samaan aikaan myös ymmärrys syyksi. Yhtenä vaikuttavana aspektina kuraattorit kokivat yhteisöllisyyden mukaan tulon. Osassa kouluja toimii yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä, jossa on erittäin osallistava kulttuuri, nimenomaisesti koulukokouksien muodossa. Ne ovat kaikille avoimia, yhteisiä suunnittelupäiviä, joissa otetaan esimerkiksi kantaa siihen, miten huoltajia pystytään osallistamaan koulun toimintaan. Eräässä pirkanmaalaisessa lukiossa myös huoltajia on kutsuttu mukaan yhteisölliseen opiskeluhoitoryhmään. Kaiken kaikkiaan huoltajien kohdalla pyritään mahdollisimman yhteisölliseen toimintaan.

Huoltajan työ nähtiin yhtenä osatekijänä rajalliseen ajan käyttöön. Luvun alussa oleva lausahdus pätee tähänkin, työn takia on jatkuva kiire. *Perheen ja työn yhteensovittamisessa* suurin osa huoltajien ajasta kuluu eritoten lasten ohjattujen harrastusten kanssa. Päivätyössä käyvän huoltajan voi olla vaikeata järjestää aikaa, sillä sekä kuraattori että huoltaja ovat samaan aikaan toiminnassa ja vapaa-ajasta ei enää riitä jaksamista olla aktiivisesti mukana koulun ja lapsen toiminnassa. Osittain asia voi olla myös niin, että valtaosalla perheistä, joissa on kaksi vanhempaa, ainakin toinen pystyisi järjestämään ajan tai että ne huoltajat, joita eniten kaivataan koululla esimerkiksi huoltaja- tai kuraattoritapaamisissa, eivät ehdi tai halua tulla eli kyse voi ajoittain olla myös tahtotilasta. Pitää myös ymmärtää huoltajia. Kun perheessä on useampia lapsia ja huoltajat ovat monena vuotena olleet tapahtumissa mukana, saattaa tapahtua väsymistä, eikä huoltajat jaksakaan enää lasten ollessa yläasteikässä innostua erilaisesta toiminnasta. Kouluissa on tapahtumia ympäri lukuvuoden ja varsinkin keväisin ja vuoden lopulla näkyy väsymys sekä lapsissa että huoltajissa.

Kun huoltajat sitten osallistuvat koulun toimintaan, näkyy se yleisesti lapsissa ja huoltajissa. Yhteinen tekeminen vahvistaa koulun ja kodin luottamusta toinen toisiinsa sekä auttaa luomaan tiiviin yhteyden, josta seuraa hyvää mieltä. Se on kuin hyvä kaverisuhde, hyvän ystävän kanssa on parempi mieli ja helppo olla. Hyvinvointi koulussa on asia, joka tulee ilmi koulutyytyväisyyskyselyistä. Koulussa viihdytään paremmin ja asioita omakсутaan helpommin. Ilmapiirikyselyiden avulla saadaan tietoa lapsilta itseltään, mutta myös kunta tekee kyselyitä koulutyytyväisyydestä liittyen siihen, mitä huoltajat toivovat. Vanhempainilloissa saattaa olla jokin aihe tai ilmiö, jota yhdessä mietitään, mutta on myös kutsuttu rajattu ryhmä huoltajia jonkin ilmiön ympärille yhdessä miettimään. Tällaisiin tilaisuuksiin huoltajat ovat osallistuneet hyvin, erityisesti silloin, kun kutsuttuina ovat olleet tiettyjen opiskelijoiden huoltajat. Kaikista perheistä oli jompikumpi huoltaja

paikalla ja monesta perheestä molemmat huoltajat tulivat paikalle. Enenevissä määrin kouluissa siirrytään täsmätietoa antaviin tai pohdiskeleviin tilaisuuksiin.

Rajallisen ajan kokemus on toisinaan aitoa, toisinaan suhteellista. Totta on, että huoltajien työ vie aikaa ja perheen ja työn yhteensovittamisessa voi tällöin olla todellisia vaikeuksia. *Yhteisöllisillä keinoilla* ja menetelmillä voidaan kuitenkin saada enemmän mahdollisuuksia yhteiseen tekemiseen, sillä huoltajien osallistuminen hyödyttää kaikkia osapuolia. Luottamus lapsen ja huoltajan, mutta myös koulun ja huoltajan välillä vahvistuu ja luo yhteyden, joka pidemmällä aikavälillä tuottaa mielihyvän tunteita.

5.2.2 Kuraattorin rooli ja näkyvyys koulussa

Kuraattorin rooli on näkymätön.

Kuraattoreita ei ole koskaan esitelty, ja muutenkin jäävät etäisiksi.

Huoltajat kokivat, etteivät tunne kuraattorin roolia riittävän tarkasti ja kuraattoreilta kysyttäessä syytä ja ratkaisua tähän kävi ilmi, että kuraattoreille itselleenkin oma toimenkuva on vaikeasti aukeava ja selitettävä asia. Kuraattorin työssä ollaan sidoksissa sosiaalisiin suhteisiin ja asioihin, kuten perheisiin, jolloin työtä tehdään eräänlaisessa rajamaastossa. Työ on edelleen enimmäkseen yksilötyötä, on sisäisiä asiakkaita, opiskeluhuoltohenkilökuntaa, jonka kanssa tehdään yhteistyötä, sen lisäksi on muut toimijat ja yhteiskunnallinen vaikuttamistyö. Jos kuraattoreille itselleenkin on haastavaa jäsentää, mikä oma toimenkuva on, on huoltajien roolissa kuraattorin toimenkuvan ymmärtäminen vieläkin haastavampaa.

Huoltajat toivoivat kuraattorien olevan enemmän näkyvillä, mutta kuraattoreiden näkökulmasta kyse on resurssinäkökulmasta. Tilanteessa, jossa työmäärä on jo valmiiksi suuri, ilman, että kuraattori varsinaisesti näkyy enemmän, markkinoidaan palvelua, jota ei pystytä antamaan. Tällaisessa tilanteessa tarvitaan kuraattoreita väistämättä lisää, sillä työmäärä oletettavasti lisääntyy, mutta mitä se tarkoittaisi pidemmällä aika välillä, ei tiedetä. Kuraattoreiden vastauksista kävi ilmi, että kuraattorit ovat näkyvillä siinä määrin, että yhteyden saa aina jotakin kautta, esimerkiksi kiertämällä vanhempainilloissa esittäytymässä ja kertomassa työnkuvastaan. Ongelmana vanhempainilloissa on se, ettei sitä kautta tavoita kaikkia huoltajia. Wilman kautta saa työnkuvan selvityksen ja tiedot millä

tavoin saa yhteyden ja millaisissa asioissa. Kuraattorit pyrkivät olemaan läsnä koulun yhteisissä tapahtumissa ja kaikessa mitä koulussa tapahtuu. Myös luokkatyöskentelyssä kuraattoreita tapaa. Kuraattoreilta tuli ehdotuksia keinoiksi olla enemmän näkyvillä. Yksi pohti, pitäisikö näkyvyyden lähteä laajenemaan someen tai wilmaan vielä enemmän. Ja toinen pohti, tarvitseeko kuraattorin olla yhteisissä tapahtumissa näkyvillä, kuuluuko se varsinaiseen työnkuvaan. Sosiaalityötä tehdään omalla persoonalla ja esimerkiksi vanhempainiltoihin osallistuminen, siellä puhuminen ja alustusten teko riippuvat hyvin pitkälle kuraattorin persoonasta. Kuten muissakin ammattiryhmissä, myös sosiaalialalla on henkilökohtaisia eroja eri työntekijöiden välillä.

Kuraattorit ovat näkyvillä sen verran, että yhteyden saa onnistumaan, mutta kaikkia huoltajia ei silti tavoiteta, vaikka kuraattori kuinka paljon olisi näkyvillä. Se vaatii myös huoltajilta aktiivisuutta osallistua ja kiinnostusta, jotta päästään siihen tilanteeseen, että kuraattori on kaikille ainakin kasvoiltaan tuttu. Huoltajien toiveena oli kuraattorien enemmän näkyvillä olo, jota ei täysin heti tyrmätty, mutta ratkaisua pohdittiin silti monesta näkökulmasta. Tämä asia on hyvin pitkälle myös persoonakysymys. Kaikki kuraattorit eivät ole luonteeltaan esiintyjätyyppejä, eikä kaikilta tule luonnostaan esillä olo. Silti jonkinasteista markkinointia työssä pitää osata ja pystyä harjoittamaan, jotta pystyy luomaan luottamuksellisen suhteen huoltajiin.

5.2.3 Rajalliset resurssit

Huoltajat kokivat kyselyn perusteella, ettei kuraattoreilla ole riittävästi resursseja hoitaa työtään. Kuraattoreilta kysyttäessä syitä ja ratkaisuja, tuli vastaukseksi moniakin syitä, jotka koettiin vaikuttavan kokemukseen rajallisista resursseista. Myös ratkaisuja tuli liittyen oman työn organisointiin ja yhteistyöhön. Yhtenä suurena tekijänä pidettiin uuden oppilas- ja opiskeluhuoltolain muutosta, jossa laki toivoo tiivistetysti, että yhteisöllistä opiskelijatyötä tehdään enemmän ja yksittäisten opiskelijoiden asiat hoidetaan kevyemmin (2013/1287, § 4-5). Silloin työ painottuu lain mukaan arviointityöskentelyyn enemmän kuin korjaavaan tai hoitavaan työhön. Yhteisöllistä työtä tulisi lähteä tekemään kouluissa enemmän, jolloin luonnollisesti jostakin pitää karsia, ja lakia tulkitessa se on yksilöllinen työ. Yksilöllistä työtä ei yhteisöllisen työn lisäämisen vuoksi voi pitää ennallaan, sillä kuraattoreiden työaika ei anna molempiin mahdollisuuksia. Lisäksi kysymykseen

tulee myös työssäjaksamisen näkökulma. Sosiaalialan työntekijöiden keskuudessa positiivisella asenteella selviää pitkälle ja yhden kuraattorin mukaan

asenteella hoidetaan se, mikä resursseissa hävitään.

Rajallisia resursseja voidaan koittaa helpottaa työn organisoinnilla. Työnkuvaa pohtimalla voi löytää omasta toiminnastaan asioita, jotka eivät välttämättä kuulukaan kuraattorin työhön ja selvittämällä mikä työ on kenenkin ammattilaisen osaamisaluetta. Yhteistyö ja moniammatillisuus ovat tässä asiassa ydinkysymys. Työtä voi tehostaa tekemällä entistä enemmän yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa ja esimerkiksi työparityöskentelystä löytyy varmasti parantamisen varaa, kuten toimialojen ylittävä työparityöskentely. Yhteistyötä terveydenhoitajan, psykiatrisen sairaanhoitajan, psykologin ja oppilaanohjauksen kanssa tehdään poikkeuksetta jokaisessa koulussa, toisissa enemmän kuin toisissa. Juuri työparityöskentelyssä tulee miettiä, miten toimitaan, jotta vältetään päällekkäisen työn tekeminen.

Uudessa oppilas- ja opiskeluhoitolaissa kuraattorin työtä painotetaan enemmän yhteisöllisen työotteen käyttöön. Tällöin yksilötyö jää vähemmälle ja syntyy kokemus rajallisista resursseista, kun enää ei pystytä hoitamaan yhtä montaa opiskelijaa, kuin aiemmin. Oman työn organisoinnilla ja hyödyntämällä yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa, voidaan saada tukea oman työn hoitamiseen ja järjestää työtä niin, ettei työ kuormita liikaa.

5.2.4 Tiedonkulun väylät

Tiedonkulun ongelmat koulun ja kodin välillä koettiin sekä huoltajien että kuraattorien kyselyissä haasteellisena. Koettiin, etteivät perinteiset menetelmät olleet riittävät, mutta kysyttäessä kuraattoreilta mitä he voisivat tehdä tiedonkulun parantamiseksi, vastauksista ei kuitenkaan selvinnyt mitään uutta ja ihmeellistä uudistusta. Tavallisimmat yhteydenottotavat ovat Wilma, sähköposti, puhelin ja tekstiviestit. Sen jälkeen tulevat whatsapp-viestit, henkilökohtaiset tapaamiset koululla tai kotona sekä vanhempainillat. Koulun sisäiset tiedonkulun ongelmat käsitellään opiskeluhoitoryhmän kautta.

Kuraattorien haastatteluista ei noussut muuta ratkaisua tiedonkulun haasteisiin, kuin yhteydenpidon lisääminen koulun suunnalta. Toivottiin, että mikäli huoltajilla herää pienikin kysymys tai huoli, he olisivat herkästi yhteydessä edellä mainituin tavoin. Millään muulla keinolla, kuin yhteistyön lisäämisellä, ei voida luoda luottamussuhdetta ja sitä kautta muuttaa tiedonkulkua suuntaan, jossa ei olisi haastetta. Kuraattorien työaika asettaa tietynlaiset haasteet saavutettavissa ololle. Työaika on myös vanhemmilla usein se syy, miksi yhteydenpito jää vähäiseksi ja siten koetaan, että tiedonkulussa on ongelmia. Kuraattori ja huoltaja saattavat soittaa puhelimella ristiin, kun kummallakin on juuri silloin huono hetki vastata puheluun. Kuraattorit suosivat wilman käyttöä, sillä sinne voi jättää viestin juuri silloin kun se itselle sopii. Muitakaan viestimenetelmiä ei kannata poisulkea, sillä mitä useampi väylä on, sitä varmimmin saa asiansa esitettyä ja yhteyden puolin ja toisin. Nuorten kanssa kuraattorit kokivat whatsapp-viestien olevan kätevä keino tavoittaa nuori ja pyytää esimerkiksi käymään vastaanotolla tai soittamaan kun on hyvä hetki.

Kuraattorit ovat lähes poikkeuksetta aina läsnä vanhempainilloissa, sillä ne ovat oivallinen paikka tavata huoltajia. Kääntöpuolena vanhempainilloissa on se, etteivät kaikki huoltajat tule paikalle. Perinteisistä kolme tuntia kestävästä vanhempainilloista, joissa kerrotaan koulun toimintakäytännöt ja lukuvuosisuunnitelmat, on pikkuhiljaa luovuttu ja tilalle on kehitelty muun muassa lyhyempiä ja täsmätietoa käsitteleviä luentoja. Esimerkiksi aluetta puhuttavia aiheita, kuten yömopoilu sekä tupakointi ja alkoholin käyttö nuorten keskuudessa, on käsitelty vanhempainilloissa. Näillä yhteistyötä lisäävillä toimilla houkutellaan paikalle sellaisiakin huoltajia, jotka eivät perinteisiin vanhempainiltoihin saapuisi. Kun huoltajia saadaan saman pöydän ääreen miettimään heidän lapsia ja nuoria koskevia asioita, on tultu siihen tulokseen, että tämä muutos on ollut positiivinen. Toki vanhempainilloissa saattaa edelleen olla henkilöstön esittelykierron, mutta se ei saa olla illan pääpaino, jotta huoltajat tulevat seuraavaankin vanhempainiltaan mielellään. Huoltajien tulisi saada tuntea, että heitä oikeasti tarvitaan yhteistyön onnistumiseksi.

Opiskeluhuoltoryhmän oma tiedonkulku voi myös kaivata tarkistusta. Onko esimerkiksi OHR-palavereita riittävän useasti ja mitä ovat käsiteltävät asiat? Ovatko ne ajantasaisia ja sellaisia, jotka hyödyttävät kaikkia ryhmän jäseniä heidän työssään? Vai olisiko jonkun muun ulkopuolisen ammattilaisen mukaantulo aiheellista uuden näkökulman saamiseksi?

Olisi hyvä ryhmän sisällä pohtia palaverin runkoa ja käsiteltävien asioiden listaa ja muokata lista sellaiseksi, joka olisi avuksi työssä. Myös tiivis yhteydenpito arjessa auttaa asioiden hoitamisessa ja tiedonkulussa.

Perinteisiin tiedonkulun väyliin ei suoranaista ratkaisua löytynyt. Aktiivisempaa otetta yhteistyöhön pitää sekä koulun päässä että kodeissa ottaa käyttöön ja olla heti yhteydessä, kun pieninkin huoli tai ihmetys herää. Ei kannata jäädä miettimään onko asia tarpeeksi vakava ylittämään yhteydenottokynnyksen. Samoin pitää miettiä myös opiskeluhuolto-ryhmän osalta. Konsultointi opiskelijan asiasta on parempi heti, kuin huomenna. Opiskeluhuoltoryhmän käytäntöjä pitää aika ajoin myös päivittää ja arvioida sen toimivuutta sekä kehitysmahdollisuuksia.

5.2.5 Yhteinen kieli kasvatasioissa

- kouluhan on, sehän on hausalla tavalla yhteinen, ku kaikkihan on käyny siis sekä mummit että sitten vanhemmat että kaikilla on käsitys koulusta- -

Kuraattorien haastatteluista kävi ilmi, että yleisin syy toimintatapojen ymmärtämättömyydelle oli usein yhteisen kielen puuttuminen. Koululaitos on akateeminen laitos ja usein ajaudutaan tilanteeseen, jossa puhutaan asioista, joita kumpikaan ei omasta näkökulmastaan ymmärrä. Esimerkkinä voisi kertoa terveellisistä elämäntavoista kumpuavat eriävät näkemykset. Onko osittain edelleen jopa tietämättömyyttä, että tupakka ja alkoholi ovat pahasta varsinkin lapsille ja nuorille tai että monipuolinen ruoka antaa mahdollisimman paljon rakennusaineita oppiville aivoille? Olisi varmasti paikallaan pitää esimerkiksi kouluvuoden alkaessa, vanhempainillan yhteydessä pieni tietoisku tapahtumaan kutsutun terveystieteiden ammattilaisen toimesta. Esille nousseita asioita voisi sitten, vaikka pienryhmissä ja niin kutsutuissa ideariihissä, jalostaa pidemmälle. Toivottavaa toki olisi, että mahdollisimman moni huoltaja pääsisi osallistumaan vanhempainiltaan, jotta kasvatuksellinen tieto tavoittaisi mahdollisimman monet perheet.

Myös kasvatustavoista nousee eriäviä mielipiteitä koulun ja kotien kanssa. Koululla ja sen henkilökunnalla on teoreettinen ja tutkimuksellinen tietämys erilaisista kasvatustavoista ja kodin näkökulma voi suurestikin poiketa tästä. Yleisesti on tiedossa, että niin

kuin jokaisella työpaikallakin on omat säännöt ja ohjeet, joita tulee kaikkien kohdalla yhdenvertaisesti noudattaa, myös koululla on jonkinlainen normi, niin kutsuttu työpaikkakulttuuri. Yhden kuraattorin mielestä koululla on aidosti parantamisen varaa, jotta neuvottelut huoltajien kanssa olisivat kunnioittavia. Tähän haasteeseen hän näki ratkaisuna, keskustelujen lisäämisen. Kasvatustapa ja -velvollisuus lähtee huoltajista ja heidän pitäisi pystyä aika-ajoin tarkistamaan ja kehittämään kasvatustapojaan. Koulu antaa teorian ja tutkimuksen pohjalta vahvat argumentit, miksi jotakin kasvatustapaa ei ymmärretä. On olemassa sellaisia asioita, joita ei voi mitenkään ymmärtää miksi perheet niin toimivat. Erään kuraattorin näkökulmasta kysymys on, pitäisikö ymmärtää tai hyväksyä normien rajoissa jotakin sellaista mikä ei ole hyväksyttyä. Hänen mukaansa perheet tekevät kyllä ja saavatkin tehdä kuten heistä hyvältä tuntuu ja niin kun se heidän kulttuuriinsa kuuluu. Perheillä on omat tapansa toimia, sillä kaikki perheet ovat erilaisia. Ei ole yhtä kaavaa, joka toimisi kaikille lapsille samalla tavalla.

Akateemisen ja tavallisen ajattelun ero luo suurimman kokemuksen sille, että puhutaan eri kieltä. Jokaisen edun mukaista on ymmärtää myös toisen näkökulma asioihin. Tässäkin asiassa aktiivisuuden lisääminen auttaisi saamaan ymmärrystä esimerkiksi erilaisista kasvatuksellisiin asioihin liittyvistä teemoista, joiden kanssa huoltajat joutuvat painimaan.

5.2.6 Toimintatapojen ymmärtämättömyys

-- kaikilla on niinku eri jutut ja sehän on ihan ookoo minun mielestä, koska kaikki perheet on erilaisia, toisille lapsille toimii toiset jutut, mut ei oo yhtä kaavaa mikä toimii kaikille, mut on vaan sellaisia asioita, joita ei voi vaan mitenkään ymmärtää, että miks niinku niin toimitaan --

Perheiden on joissakin tilanteissa vaikea ymmärtää koulun akateemisia toimintatapoja, mutta niiden ymmärtäminen on kaksisuuntainen tie. Toimintatavat ovat hyvin pitkälle auki kirjoitettuina, mutta tietyllä tavalla akateemisen ja tavallisen maailman ero näkyy koulussa selkeästi, kuten yllä olevan kuraattorin lausahduksesta käy ilmi. Kouluissa on koulukohtaiset opiskeluhoolto- ja opetussuunnitelmat nähtävissä sekä luettavissa vapaasti niin netissä kuin halutessaan paperisena. Esimerkiksi kiusaamistilanteissa kouluilla on selkeät toimintamallit. Kiusaamistilanteissa eteen tulee muuttujia muun muassa, oma

lapsi ei kerro totuutta, oma lapsi voi salata kiusaamisen hyvinkin kauan ja oma lapsi ei halua, että asiaan puututaan. Aikuiset tulee kuitenkin puuttua ja selvittää, kuka on tehnyt ja mitä. Tällaisissa asioissa tulee ottaa huomioon salassapito- ja muut protokollaan liittyvät asiat. Usein on käynyt ilmi, että vanhemmat ovat melko pöyristyneitä siitä, että he eivät saa tietää ketä muita, esimerkiksi tappelussa, on ollut mukana. Jos se tarkoittaa, että toimenpiteet ovat heille epäselviä, niin silloin yhteistä keskustelua pitäisi käydä hyvin paljon enemmän. Voi olla, että monet vanhemmat eivät tiedä kysyä tai etsiä tietoa. Kuraattorin näkökulmasta keskustelu on tällaisissa tilanteissa aina tärkein työväline. Myös se mitä toimintatavalla tarkoitetaan, kaipaa varmasti yhteisneuvottelun aikaa huoltajien kanssa. Yksi kuraattori koki, että rehtorilla on tässä suuri rooli, sillä rehtorin tehtävä on ensisijaisesti luoda koulun toimintatapaa. Rehtori on koko koulun johtaja suuremmissa linjoissa ja päätiedotusvastuu koulun toimintatavoista, järjestyssäännöistä ynnä muista, on hänellä.

Muutama kuraattori näki toimintavoista tietämättömyyden asiana, johon huoltajan tulisi panostaa. Koulussa on paljon sellaisia nyansseja ja pieniä juttuja, jotka muuttuvat lukuvuoden aikana, mistä ei välttämättä aina informoida. Voi myös olla, että vanhemmat eivät ole käyneet katsomassa kotisivuja, joista löytyy koulun toiminta- ja lukuvuosisuunnitelmat, rangaistuskäytännöt tai mitkä ovat poissaolosäädökset. Sieltä löytyy tietoa yhtä lailla kuraattoripalveluista. Kuraattorien toimintasuunnitelma löytyy joka kaupungin kotisivuilta ja sieltä näkee myös toimintatavat. Eräs pitkään kuraattorina toiminut kertasi asiaa sanoilla;

On aivan luonnollista, että tietoa on niin runsaasti, ettei jaksakaan katsoa, mutta ei saa narista, jos ei ole itse selvittänyt.

Tiedon lisäämistä voisi siis saada myös vähän huoltajia vastuuttamalla. Eli huoltajilla tulisi olla oma-aloitteisuutta tiedon etsimisessä. Se osoittaa miten kiinnostuneita huoltajat ovat lapsensa koulun käynnistä.

Myös uusi laki on nostattanut keskustelua. Koulu on muuttunut paljon, varsinkin uuden oppilas- ja opiskeluhoitolain myötä, mutta muutokset ovat jääneet huoltajille vieraisiksi. Juuri uudistusten myötä yhdessä pirkanmaalaisessa kunnassa erityisen hyvä on päivä, jolloin seitsemäsluokkalainen jää kotiin ja huoltajat tulevat kouluun. Tällainen käytäntö olisi

hyvä olla olemassa joka kunnassa, sillä silloin huoltajat näkevät, mitä arki koulussa tarkoittaa suurine luokkakokoineen ja yhden opettajan resurssein.

Huoltajien kasvatusroolin kunnioittamista pidettiin yhtenä hyvin tärkeänä asiana yhteisen sävelen löytymisessä. Kuraattorien haastattelusta kävi selkeästi ilmi, että työn peruslähtökohta on se, että huoltajat ovat aina lapsensa ensisijaisia kasvattajia, sillä he ovat eläneet hänen kanssaan. Ammattilaisena pitää osata kunnioittaa huoltajien asiantuntijuutta lapsensa asioissa. Kuraattorien näkökulmasta oleellisinta on aito läsnäolo ja kodin näkökulman kuuntelu ja kunnioittaminen, sillä huoltajat tuntevat lapsensa parhaiten ja heillä on useimmiten avaimet ongelmien ratkaisuun. Ammattitaidon tuo esille se, millä tavalla osaa sanansa asettaa tällaisissa tilanteissa. Kouluilla on tavanomaista kasvatusta ja vuosien aikana on kehittynyt erilaisia variaatioita ohjaamiseen ja siihen, millä tavalla ohjaaminen sanoitetaan, ettei se ole loukkaavaa tai syyllistävää. Kasvatuksellinen ohjaaminen koettiin vaikeaksi, mutta siihen tulee panostaa, jotta yhteistyö sujuu.

Toiminnasta on saatavilla tietoa, mutta toimintatavat erilaisissa tilanteissa olisi hyvä käydä läpi keskustellen, jolloin toimintatavat voisi pilkkoa pienempiin ja helpommin ymmärrettäviin kokonaisuuksiin. Rehtori nähtiin isona toimijana toimintatapojen luomisessa ja koettiin, että huoltajia pitää vastuuttaa ottamaan selvää ja kannustaa oma-aloitteiseen tiedon hankintaan toimintatavoista. Parhaiten sisälle koulumaailmaan pääsee tulemalla fyysisesti kouluun, jolloin koulusta tulee läheisempi. Samoin myös ammattilaisen ammattitaito tulee esiin siinä, että osataan hyödyntää ja kunnioittaa huoltajien asiantuntijuutta oman lapsensa asioissa.

5.2.7 Etäisyys koulun toimintaan

Kyselyn mukaan huoltajat kokivat koulun toiminnan etäiseksi. Haastattelussa kuraattorien näkökulmasta etäisyyden kokeminen näyttäytyi aitona huolena. Sille kuitenkin löytyy luonnolliset syyt. Yhtenä syynä nähtiin, että koulun toiminta kuuluu kaikille ja olisi erittäin tärkeätä, että erityisesti ne, jotka ovat eri mieltä koulun toimintamalleista, olisi aktiiveja. Näin kehitettäisiin koulun toimintaa. Huoltajien tulisi olla aktiivisempia koulun suuntaan ja olla joissain tilanteissa yhteistyökykyisempiä ja -haluisempia. Kyky tulee matkan varrella, kun yhteistä keskustelua lähdetään käymään.

Yksi kuraattoreista kertoi etäisyyden kokemisesta näin:

Alakoulussa ollaan enemmän tekemisissä, koska siellä on luokanopettaja, joka on yksittäisen oppilaan asioista tietoinen. Alakoulun puolella on myös pienempiä lapsia, jolloin vanhemmat ovat aktiivisempia. Yläkoulussa yhteistyö vähän murenee, kun on aineopettajajärjestelmä ja luokanvalvojasysteemi, joka tarkoittaa sitä, että luokanvalvojaa oppilaat tapaavat vain luokanopettajien pitämällä oppitunneilla pari kertaa viikossa tai sitten voi olla jakso, jossa ei tapaa kuin luokanvalvojan vartilla. Sama kuvio on luki-ossa ja ammattikoulussa ja sillä lailla yhteistyö muuttuu etäisemmäksi. Enää ei myöskään soitella niin paljoa, vaan se on wilman kautta kommunikointia, joka voi tuntua siltä, että ei ole mahdollisuutta enää niin suoraan keskusteluyhteyteen. Yläkoululla ja toisella asteella ei ole enää pakollisia vanhempainvartteja niin kuin alakoulun puolella. Vanhemmat eivät ota niitä, nuoret kieltävät tai jotain muuta eli siinä on sekin puoli.

Ei siis ole tyhjästä keksitty, että etäisyys kouluun tuntuu suurelta, kun ajatellaan vielä, että koulussa on 750 opiskelijaa tai usein jopa enemmän yhtä kuraattoria kohti. Tällöin etäisyyden tunne tulee monesti siitä, että tunnetasolla ei ehditä kohtaamaan. Kuraattorien näkökulmasta myös kaiken asteisesta opiskeluhuoltotyöstä kieltäytyminen vaikeuttaa todella suuresti huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä.

Olisi tärkeää, että ne, jotka ovat eri mieltä koulun toimintamalleista, olisivat aktiivisemmin mukana. Myös sillä faktalla on argumenttinsa, että etäisyyttä koetaan varmasti enemmän yläkoulussa, kuin alakoulussa, sillä alakoulussa ollaan tiiviisti vielä yhteistyössä ja vanhempainvartteja on säännöllisesti, mutta yläkouluun ja varsinkin lukioon sekä ammatilliselle puolelle mentäessä opiskelijat hoitavat jo itsenäisesti asioitaan, eikä huoltajia juuri enää näy kouluilla. Huoltaja, joka kokee etäisyyden kouluun kasvaneen, on varmasti aivan oikeassa. Kuten jo aiemminkin on käynyt ilmi, niin keskustelun lisäämisellä ja aktiivisella mukana ololla voidaan varmasti myös etäisyyden kokemista pienentää.

5.2.8 Haastattelujen yhteenveto

Alla oleva taulukko 4 summaa yhteen kuraattorien haastatteluissa ilmenneet asiat. Kaikkiin paitsi yhteen haasteeseen pystyy vaikuttamaan yksinkertaiselta kuulostavalla tavalla,

henkilökohtaisella ja kasvokkain tapahtuvalla kommunikoinnilla. Kasvokkain olo ei ole välttämätöntä, mutta varmasti tehokkainta kommunikoinnin kannalta, kun eleet ja ilmeet ovat nähtävissä.

Varsinkin yläkoulussa yhteydenpito vähenee luonnollisesti nuorten ottaessa itse enemmän vastuuta asioidensa hoitamisesta. Tällöin onkin haaste siinä, miten saada säilytettyä huoltajien ja koulun välinen yhteys hyvänä. Huoltajien rajallinen aika, joka useimmiten johtuu huoltajan työstä, on asia, johon voidaan vaikuttaa vähiten. Huoltajien työaikoja ei pystytä koulun puolelta muuttamaan ja huoltajien itsensä on oltava aktiivisia ja halukkaita sopeuttamaan oma työ koulun tarpeisiin. Tietenkään ei käy sanominen, etteikö joustoa huoltajista löytyisi jo valmiiksi. Varmasti löytyy ja koulun puolelta on myös löydyttävä joustoa asiassa, joka koskettaa hyvin lähelle jokaista työntekijää. Kuraattoreiden puolelta yhteistyön haaste vanhempien rajallisen ajan suhteen onkin se, että työtä olisi pystyttävä tekemään myös virka-ajan ulkopuolella. Tämä tuo kuraattoreille omat haasteensa oman työn organisoinnin muodossa.

TAULUKKO 4. Yhteenvedo kuraattorien haastatteluista

<u>Haaste</u>	<u>Keskeisin ongelma</u>	<u>Yhdistävät tekijät</u>
- Huoltajien rajallinen aika	Huoltajien työstä johtuva ajan puute, väsymys	Kaikkia kohtia yhdistäväksi tekijäksi sopii kasvotusten ja henkilökohtaisesti tapahtuva kommunikointi ja yhdessä tekeminen. Huoltajien työstä johtuvaan ajanpuutteeseen myös ilta-aikaan tapahtuva toiminta.
- Kuraattorin rooli ja näkyvyys koulussa	Työnkuva vaikeasti määriteltävissä, näkyvillä olon ristiriitaisuus	
- Rajalliset resurssit	Lain muutokset yksilötyöhön	
- Tiedonkulun väylät	Perinteiset väylät käytössä	
- Yhteinen kieli kasvatasioissa	Akateeminen ↔ tavanomainen	
- Toimintatapojen ymmärtämättömyys	Keskustelun puuttuminen, jos jokin asia mietityttää, kasvatuksellinen ohjaaminen	
- Etäisyys koulun toimintaan	Yleistynyt sähköisten viestimien käyttö	

Henkilökohtaisten tapaamisten ja kasvotusten tapahtuvan kommunikoinnin tuella saadaan muun muassa avattua niin kuraattorin työnkuva huoltajille, tehtyä tilaa uusille ajatuksille kasvatasioissa puolin ja toisin ja tiedottaa koulun asioista koteihin ihmisläheisellä tavalla. Nämä edellä mainitut asiat puolestaan avaavat väyliä syvällisemmälle keskustelulle ja madaltavat kynnyksiä ottaa puheeksi vaikeita asioita jo varhaisessa vaiheessa.

Kaikkien edun mukaista on hyvä yhteistyö eli se, että huolet otetaan puheeksi sekä huoltajien että koulun puolelta silloin, kun huoli lapsesta herää ja että yhdessä yritetään löytää ratkaisuja ja keinoja lapsen tukemiseen.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Päälöydöt

Tutkimustuloksien pohjalta voi tehdä kahdella osa-alueella sekä huoltajien että kuraattorien ajatuksia summaavan löydön: *tiedonkulku ja viestintä* yleisesti sekä *toimintatavoista tietämättömyys* olivat molempia kohderyhmiä yhdistävät asiat. Näille molemmille löydöille löytyi kohderyhmiltä itseltään myös ratkaisu. *Keskustelut ja yleisen kommunikoinnin lisääminen* toisi toivottua helpotusta sujuvampaan yhteistyöhön ja suuri osa haasteista saataisiin jopa purettua kokonaan tai ainakin helpottumaan. Näkisin, että näistä voi vetää yhteen päätelmän: *olisi aika ryhtyä tekemään asioille jotakin*, kuten lisätä yhteistyötä merkittävästi ja molempia osapuolia tyydyttävällä tavalla. Jokainen koulu löytää varmasti keskustelemalla huoltajien kanssa oikeat välineet kasvattaa luottamusta ja sitä kautta parantaa yhteistyötä.

Kaiken kaikkiaan sekä huoltajien että kuraattorien esittämät haasteet olivat linjassa toistensa kanssa. Selvisi, että huoltajat arvostavat hyvää yhteistyötä kodin ja koulun välillä. Koettiin, että yhteistä ja avointa keskustelua pitäisi olla enemmän, jotta tiedonkulun ongelmat eivät olisi niin ilmeisiä. Koen avoimuuden tarkoittavan tässä yhteydessä kaikkea sitä, mitä koulun arjessa tapahtuu ja joihin toivotaan huoltajien osallistumista mukaan. Avoimuudella ymmärrän myös tarkoitettavan läpinäkyvyyttä, jolloin tietoja ei peitellä ja asioista puhutaan reilusti huoltajien kanssa. Aina ei tarvitse päästä yhteisymmärrykseen asioista, mutta *luottamusta* ei saavuteta millään muulla, kuin sillä, että asiat uskalletaan ottaa puheeksi ja niistä puhutaan niiden oikeilla nimillä.

Johtopäätöksenä voi sanoa, että huoltajien peräänkuuluttama yhteinen tekeminen yhteistyön parantamiseksi, koskee sekä yhteistä tekemistä huoltajien ja koulun välillä kuin myös opiskelijan ja huoltajan välillä. Heikosta keskusteluyhteydestä kumpuavat tiedonkulun ongelmat ovat yleisiä, mutta voitettavissa. Huoltajat eivät voisi olla enempää oikeassa toiveessaan, että hyvä yhteistyö kaipaa kasvatuskumppanuuden mukanaan tuomaa luottamusta. Yhteistyö rakentuu luottamuksesta ja kunnioituksesta ja näihin päästään yhteisellä tekemisellä, olemalla vuorovaikutuksessa (Tiilikka 2004, 2). En usko, että tämä ongelma koskee vain näitä viittä kuntaa, jotka tutkimukseen osallistuivat, vaan ongelma on yleisempi. Kaiken kaikkiaan uskon, että niissäkin kunnissa, joissa yhteistyö sujuu ja

vuorovaikutus on avointa, ei yhteisen tekemisen lisäämisellä ole ainakaan huonoja vaikutuksia.

Eittämättä tutkimustuloksista kuitenkin kävi vahvasti ilmi, että peruskouluikäisten lasten elämään kuuluu olennaisena osana koulu. Onnistuessaan perustehtävässään koulujärjestelmä jakaa hyvinvointia ja kerryttää lasten sekä nuorten sosiaalista pääomaa matkalla seuraaviin opintoihin. Näin ollen koulu ei ole ainoastaan paikka, jossa opitaan asioita, vaan opitaan elämän perusasioita. Enää lapsi ei katsele maailmaa koulusta, vaan koulua maailmasta. Koulu koetaan yhteisönä, systeeminä, jossa yksilöt vaikuttavat toisiinsa ja mikäli yhteisössä syntyy ristiriitoja ja kriisejä, ne on myös ratkaistava yhteisössä. Huoltajilla on tärkeä rooli tukiessaan lapsensa koulun käyntiä ja onhan huoltajalla myös Perusopetuslaissa (628/1998) määritelty vastuu huolehtia lapsensa koulun käynnistä. Kannustaisin huoltajia olemaan yhteydessä koululle, tarttumaan tilaisuuteen jakaa koulun tuomat tunteet lastensa kanssa, niin hyvässä kuin pahassa.

Nuorikin tarvitsee vielä vanhempiaan, varsinkin tuo ikävaihe sisältää niin paljon uutta nuoren elämään. Nuori tarvitsee vanhempiaan tai muuta turvallista aikuista selviämään hormonaalisten vaikutusten tuomasta sekamelskasta. Nuori muuttuu, ulkoisesti ja sisäisesti ja hänestä kasvaa muutaman vuoden aikana biologisesti aikuinen (Murrosiän kasvu ja kehitys 2017). Kouluiässä olevat lapset ovat herkässä kehitysvaiheessa ja siksi syrjäytymisriski on suuri. Hyvin erityisenä pidän sitä, miten koulu tasaa sosiaalista eriarvoisuutta. Vaikka perhe olisi vähävarainen, se ei automaattisesti tarkoita, että lapsi syrjäytyisi. Myöskään korkea sosiaalinen status ei aina takaa sitä, että lapsesta tulisi rikas sosiaalisesti ja taloudellisesti. Toimiva yhteisö tukee yksilöä ja voi parantaa elämäntaitoja sekä vähentää syrjäytymistä. Kouluilla on tässä oiva mahdollisuus. Kiinnittämällä huomiota niin yksilötasolla, kuin myös yhteisön hyvinvoinnin kautta, saadaan eväitä ihmiseksi elämisen oppimiseen ja identiteetin rakentamiseen.

Kuraattorien ja huoltajien välillä löytyy erilaisia yhteistyömuotoja, joista yleisimmät ovat vanhempainillat ja wilma-viestien välityksellä tapahtuva kirjeenvaihto. Yläkouluikäisten kanssa kuraattorit tekevät jo paljon työtä ilman huoltajien läsnäoloa, mutta kun huoltajien läsnäoloa kaivataan, tehdään se usein puhelimitse, sähköpostitse, wilma-viestitse tai kasvotusten tapahtuvana tiedonsiirtona. Monissa tapauksissa myös nuori haluaa jättää huoltajan ulkopuolelle asian käsittelystä. Aina näin ei voida toimia, mutta valtaosassa asioista nuori voi vedota omaan itsemääräämisoikeuteensa ja olla kertomatta huoltajalle käynnin

syytä. Kuitenkin kaikille osapuolille loppujen lopuksi olisi helpompaa keskustella avoimesti, jolloin moni turha ristiriita, väärinymmärrys ja asioiden käsittelemättömyys jäisivät pois.

Tutkimustulosten mukaan, huoltajat eivät aina ymmärrä koulun toimintatapoja. Osasyiksi tähän koettiin olevan yhteisen kielen puuttuminen, mutta toisaalta myös vanhempien haluttomuus ottaa asioista selvää itsenäisesti. Kuraattorit peräänkuuluttivat vastuuttamista, jotta koulun toimintatavat ja -käytännöt tulisivat tietoisuuteen. Aktiivinen osallistuminen koulun toimintaan tuo mukanaan myös tietoa koulusta ja sen tavoista toimia. Vanhempainiltoihin toivotaan joka kerta mahdollisimman paljon huoltajia paikalle, jotta etäisyys kodin ja koulun välillä ei kasvaisi. Tästä vedän johtopäätökseksi asian, jossa tulee aina olemaan haaste. Koulun akateeminen toimintatapa eroaa tavallisesta näkemyksestä toisinaan niin paljon, että vaikka huoltajia vastuuttaisi kuinka paljon ja toimintaan osallistuttaisiin, eivät nämä kaksi maailmaa kohtaa toisiaan koskaan täysin. Tietenkään en sano, etteikö yhteisellä tekemisellä ja asioista selvää ottamisella päästäisi hyvään tilanteeseen, mutta toisinaan näkemykset asioihin ovat jo lähtökohdiltaan niin erilaiset.

Huoltajien toive siitä, että kuraattorit olisivat enemmän näkyvillä, on kaksipiippuinen asia. Toisaalta kuraattorit itsekin haluaisivat olla enemmän näkyvillä, joka madaltaisi huoltajien kynnystä ottaa yhteyttä. Toisaalta se oletettavasti toisi lisää työtä, jota kuraattoreilla on jo ennestäänkin paljon. Tästä voi päätellä, että millaisiin toimiin yhteiskunnassa ikinä ryhdytäänkään ja millaisia muutoksia SOTE-uudistus tuo, on toivottavaa, että kuraattorit voisivat olla enemmän näkyvillä ja tällä tavalla ennaltaehkäisevä apu olisi helpommin saatavilla. Nähtäväksi jäisi tuoko ennaltaehkäisy näkyviä tuloksia lyhyellä vai pitkällä aikavälillä ja kuinka suuria säästöjä se loppujen lopuksi tuo, kun korjaava ja hoitava työ oletettavasti vähenee.

Kuraattoreiden enemmän näkyvillä olo toisi eittämättä jonkinasteisesti lisää työtä, mutta vasta laajempi tutkiminen selvittäisi, ehkäiseekö näkyvillä olo sittenkin mahdollisia ongelmia ja vähentäisi siten lopulta työmäärääkin. Nykypäivänä kuraattoreiden opiskelijamäärät ovat ammattiliitto Talentian suositukset ylittäviä. Ammattiliiton sosiaalihuollon henkilöstöä koskevan mitoituksen linjauksessa on suositus kolmesta koulu yhteisöstä, käsitellen noin 600 opiskelijaa ja yksilötyönosalta 40 opiskelijaa yhdelle kuraattorille (Talentia, 2009: 16). Määrää ylittyy lähes jokaisessa kunnassa selvästi. Rajalliset resurssit koetaan tekijänä, joka on aina olemassa, mutta joita voi työtä organisoimalla helpottaa.

Tällä tavoin voidaan räätälöidä kullekin kuraattorille juuri sellainen työnkuva, jonka työ vaatii ja jossa otetaan huomioon muun muassa opiskelijamäärä, käytettävissä olevat resurssit, asuinalue ja sen sosioekonominen tila.

Opinnäytetyön aihetta tutkiessani nousi itselleni *kolme kehitysehdotusta* esiin, joilla yhteistyötä voisi lisätä ja esiin nousseita haasteita pienentää. *Ensimmäinen* niistä on huoltajien mukaan ottaminen apuohjaajiksi koulun järjestämään kerhotoimintaan opettajan avuksi. 1990-luvun laman jälkeen opettajat eivät enää toimineet kerhonohtajina, vaan vastuu toiminnan järjestämisestä oli kolmannella sektorilla. Kerhotoiminnan saatua valtionavustuksia, kerhotoiminnan järjestäminen siirtyi takaisin kouluille, sillä hyvistä käytänteistä haluttiin pitää kiinni. *Toisena* yhteistyötä lisäävänä kehitysehdotuksena näkisin vanhempainiltojen tehokkaamman hyödyntämisen tiedotus kanavana. Niissä voitaisiin kertoa kattavasti esimerkiksi saatavilla olevista tukimuodoista. Näin huoltajille saataisiin kerrottua juuri kyseisessä koulussa ilmenneisiin haasteisiin kohdennetuista palveluista ja toimijoista. *Kolmantena* kehitysehdotuksena koen vanhempainryhmien olevan tehokas keino lujittaa huoltajien omaa asemaa lastensa huoltajina ja luoda verkosto, jonka kautta yhteisöllisyyden luominen ja vertaistuki mahdollistuu. Vanhempainryhmätapaamisia voisi olla muutama vuodessa ja niissä olisi aina ulkopuolinen alustaja ja vetäjä. Luokkien henkilöstö olisi myös mukana, mutta asetelma huoltajien ja henkilöstön välillä kuuluisi olla tasavertainen. Loppujen lopuksi koulun oma toimintakulttuuri sanelee hyvin pitkälle sen, millaiset edellytykset ja kiinnostus koululla on lähteä kehittämään tiedonkulkua ja koulun sekä kodin yhteistyön haasteita. Rehtorin rooli on tässä asiassa merkittävä. Jos rehtori on asiaa eteenpäin vievä ja innostava, voisi myös henkilöstön olettaa lähtevän mukaan kehittämistyöhön.

Päälöytöjen yhteenvetona voi todeta, että tiedonkulkuun ja toimintatapojen tietämättömyyteen ratkaisuna näkisin avoimen keskustelun ja kommunikoinnin lisäämisen perinteisten viestintätapojen rinnalla. Kaiken kaikkiaan haasteet olivat kuraattoreilla ja huoltajilla linjassa, sillä molemmat arvostavat hyvää yhteistyötä ja toivoivat yhteistä tekemistä lisää. Koen yhteistyön lisäämisen halun ja tarpeen olevan vaikutusta juurikin siitä, että yläkoulussa yhteydenpito vähenee, vaikka se on hyvin tärkeitä isommankin opiskelijan kanssa. Toimintatapojen tietämättömyydestä vastuu kuuluu viimekädessä koulun rehtorille. Näin ollen koko koulua koskeviin palaverihin tulisi viedä tieto siitä, että huoltajat eivät tarkkaan ymmärrä koulun toimintatapoja. Toimintatavoista ja niiden tiedottamisen

tavoista pitäisi voida keskustella ja päättää koulun yhteinen linja tiedottamisesta, huoltajien toiveet huomioon ottaen.

6.2 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta tarkastellaan yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsittein. Validiteetti tarkoittaa, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu ja reliabiliteetti taas liittyy tutkimustulosten toistettavuuteen. Kuitenkaan näiden luotettavuuskäsitteiden ei voida katsoa olevan koko totuus, sillä ne perustuvat oletukseen yhdestä konkreettisesta todellisuudesta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133.) Tässä tutkimuksessa piti olla tarkkana, ettei lähtenyt muokkaamaan vastauksia omien tulkintojen ja käsitysten mukaan, vaan tarkistamista ei voinut tehdä liikaa. Juuri tulkintojen tekemisessä piti olla varma siitä, mitä vastaaja oli tarkoittanut kommentillaan tai missä asiayhteydessä haastateltava oli sanonut mitään. Tässä tutkimuksessa noudatettiin koko prosessin ajan tutkimuseettisiä periaatteita ja pyrittiin olemaan jokaisessa vaiheessa erityisen huolellinen ja totuudenmukainen. Tutkijan päätettäväksi jää ketä tutkitaan, mitä kysytään ja ei kysytä ja miten kerättyä aineisto tullaan analysoimaan. Jo työn suunnitteluvaiheessa tutkimuksessa oli varauduttava luotettavuustarkasteluun ja riskienhallintaan. Ennakkosuunnittelulla päästään luotettavuustarkastelussa parempaan tulokseen kuin pohtimalla vasta työn lopussa, miten kriteeristön vaatimukset toteutuivat. Kaiken luotettavuustarkastelun edellytyksenä on tutkimuksen riittävä dokumentaatio sekä valintojen ja ratkaisujen hyvä perustelu. Muita kvalitatiivisen tutkimuksen yleisiä luotettavuuskriteereitä ovat vahvistettavuus, arvioitavuus, tulkinnan ristiriidattomuus, luotettavuus ja saturaatio eli eri lähteiden tarjoamien tutkimustulosten toistuminen. (Kananen 2014, 151.)

Hyvässä ja luotettavassa tutkimuksessa huomioidaan myös muiden tutkijoiden saavutukset ja omat tutkimustulokset on esitettävä oikeassa valossa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 129-130). Tutkimustulokset opinnäytetyössä tuotiin esiin siten, kuin tutkimuksessa oli tullut ilmi eikä niitä muutettu mitenkään. Kun tutkimus toteutetaan haastattelututkimuksena, on huomioitava haastateltavan ja haastattelijan välinen luottamussuhde. Haastateltavilla on oikeus kuulla miksi tutkimus tehdään ja mitä tullaan tutkimaan. (Tiittula & Ruusuvoori 2005, 17.) Jokaiselta kuraattorilta pyydettiin lupaa osallistua haastatteluun ennen tutkimuksen alkua ja potentiaalisia haastateltavia lähestyttäessä, kerrottiin lyhyesti tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet sekä tutkimustavat. Tutkimusluvat haastateltavalta itseltään

tai muulta taholta on oltava kunnossa tutkimusta ja haastattelua toteutettaessa (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 17). Jokaisesta tutkimukseen osallistuneesta kunnasta haettiin tutkimuslupaa ja haastatteluja toteuttaessa jokaiselta kuraattorilta kysyttiin myös erikseen lupa keskustelun nauhoittamiseen litterointia varten. Tutkijan on säilytettävä kaikki haastatelijan ja haastateltavan välinen yhteydenpito, tieto ja tutkimusaineisto luottamuksellisesti (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 18). Kaikki nauhoitukset tuhottiin tutkimuksen jälkeen, jolloin ne eivät päässeet ulkopuolisten saataville. Tutkimusaineisto kokonaisuudessaan säilytettiin huolellisesti ja analysoinnin jälkeen kaikki materiaali tuhottiin. Huolehdin myös, ettei aineisto joutunut kolmansien osapuolien käsiin ja pidin haastateltavien henkilöllisyydet anonymoineina. Tähän päästäkseen kaikki tiedot kuten nimet, joista haastateltava voidaan tunnistaa, muutetaan niin, ettei niitä voi yhdistää kehenkään yksittäiseen henkilöön tai paikkakuntaan (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 18). Kokonaisuudessaan haastateltavien anonymiteetista pidettiin kiinni koko tutkimuksen ajan, eikä nimiä tai muitakaan tunnisteita tullut opinnäytetyössä esiin.

7 POHDINTA

Olen toiminut pitkään pienten lasten ja heidän huoltajien kanssa, joten halusin kokeilla siipiäni jossakin sellaisessa, josta minulla ei ole vielä kokemusta ja tietämystä. Päätös tehdä opinnäytetyö yksin oli luontevaa. Olin tehnyt jo aiemmin yhden opinnäytetyön yksin ja koin sen hyväksi ja omimmaksi tavaksi toimia. Pidän siitä, että voin itse edetä omaa tahtiani työn kanssa. Aloitettuani opinnäytetyön tekemisen jo opiskelujeni ensimmäisen ja toisen vuoden kesällä, loin myös itselleni pohjaa sille, ettei minulla tullut kiire saada työtä päätökseen ennen valmistumista. Opinnäytetyö prosessina oli pitkäkestoinen. Se alkoi kesällä 2016 ideapaperin teolla ja aiheen rajaamisella. Prosessi jatkui syksyllä 2016 tutkimussuunnitelman teolla ja aineistoa pääsin keräämään keväällä 2017. Kävin aineistoa läpi loppukevään sekä alkukesästä syksyyn vietin kirjoittaen tutkimustuloksia ja johdtopäätöksiä.

Tutkimustuloksista nousseesta rajallisten resurssien puheeksi ottamisessa näkyy yhteiskuntamme kustannustietoisuus ja leikkaukset. On kuitenkin arveluttavaa puhua säästämisestä, kun on kyse lasten ja nuorten sosiaalisen pääoman hyvinvoinnista. Tässä suhteessa kustannustietoisuus on näennäistä. Paljon puhutaan nuorten syrjäytymisestä aiheutuvista kustannuksista, mutta niiden taloudellinen arviointi ei ole aivan luotettavaa. Kuitenkin puhutaan sadoistatuhansista, ellei jopa miljoonastakin eurosta yksilöä kohden. Voisi kuvitella, että joka koulussa toimivalla opiskeluhuollon toimilla olisi riittävästi vaikutusta yksilön ja yhteisön hyvinvointiin. Kuitenkaan hyvinvointi ja moniammatillisuus eivät täysin toteudu. Näyttää kuitenkin siltä, että vaikka yhtä suoraviivaista ratkaisua lasten ja nuorten haasteisiin ei ole, koulun sosiaalityö voi tarjota ratkaisuja. Pitää kuitenkin miettiä miten hajallaan olevaa palvelujärjestelmää voisi uudistaa ja yhtenäistää, jotta se palvelisi perheitä paremmin. Tiedonkulun haasteista ja siitä, että huoltajat yhdessä kuraattorien kanssa toivoivat avointa vuorovaikutusta lisää, on varmasti aiheellinen keskustelun aihe. Osasyynä näkisin tähän sähköisten viestintäkanavien mukaan tulon. Se helpottaa monella tavalla arkipäivän kommunikointia, muttei korvaa sitä selkeää tarvetta, joka huoltajilla on kasvokkain tapahtuvasta kohtaamisesta.

Jos koulun sosiaalityö ja uudessa laissa mainittu yhteisöllisen otteen lisäys saadaan toimimaan, tuo se yhteiskunnalle hyvin arvokkaita yksilöitä. Yhteiskunnalle koulun sosiaa-

lityö on vielä osittain hyödyntämätön voimavara. Se ei voi vastata kaikkiin kasvun, hyvinvoinnin ja turvallisuuden haasteisiin, mutta se voi toimia koordinaattorina. Nykypäivän perhe ei ole enää isä, äiti ja kaksi lasta. Tällaisessa murroksessa lapset ja nuoret tarvitsevat ympärilleen läsnä olevia, ammattitaitoista tukea ja ohjausta antavia aikuisia. Huolen havaitseminen, puheeksi ottaminen ja varhain kohdennettu tuki tarvitsevat edelleen sekä osaajia että osaamista. Kouluissa annettavalle sosiaalityölle on suuret edellytykset, jos sille vain annetaan riittävästi tilaa ja resursseja.

Jotta koulun sosiaalityö voisi olla palvelun osalta innovatiivista, tarvitsee se kahta asiaa: sisäistä kehitystä ja ulkoista järjestämistä. Siinä on oltava osaamista, laatua ja vaikuttavuutta. Henkilöstöltä kaivataan ammattitaitoa ja kykyä uudistumiselle, mutta samaan aikaan olemaan mukana ajassa ja säilyttämään vahva ammatillisuus. Työotteen tulee olla vaikuttava, toiminallinen ja proaktiivinen. Ennen kaikkea perustehtävän tulee olla selkeästi määritelty ja työntekijällä on oltava uskallusta olla oman arvonsa ja asiantuntijuutensa mittainen, unohtamatta työnantajan antamaa tukea työntekijälle. Innovatiivisuutta tarvitaan, jotta koulussa toteutettava sosiaalityö voisi palvella mahdollisimman tehokkaasti. Tähän ehdottomana edellytyksenä on kuraattoreiden ja muunkin koulun henkilökunnan ammattimaisen työotteen tiedostava lujittaminen ja taukoamaton reflektiivisyys.

Kuraattorin työ on muuttunut paljon viime vuosikymmeninä ja vaikka kehitys on hidastunut ja perustehtävä pysyy hyvin pitkälle samanlaisena, on varmaa, että jonkinlaisia muutoksia on tulossa. Niitä voivat aivan hyvin olla SOTE-uudistuksen myötä tulevat lisämäärärahat tai koulusosionomien yleistyminen. Se, mitä tuo mainittu uudistus todellisuudessa tuo on asia, jota varmasti moni koulun sosiaalityössä toimiva haluaisi selvennettävän. Yhteistyötä huoltajien kanssa on lisättävä, jotta siitä kumpuavat pulmat saadaan selätettyä ja kodin sekä koulun välinen luottamus kasvamaan ja etäisyys pienenemään, ellei peräti katoamaan. Koulussa tehtävän sosiaalityön tunnetummaksi tekeminen vahvistaisi työn arvostettavuutta ja toisi sitä lisäarvoa, jota sosiaalityö laajemmaltikin katsoen kaipaa.

Opinnäytetyölläni on paikkansa työelämässä. Toivon, että niin huoltajat kuin myös kuraattorit ja muut lasten ja nuorten kanssa toimivat saavat vinkkejä siihen, millä tavoin kotien ja koulun yhteistyön haasteita voidaan lieventää tai jopa poistaa. Työstä nousi ainakin yksi aihe uudelle tutkimukselle. Huoltajat toivoivat kuraattorien olevan enemmän

näkyvillä, jota kuraattorit itse pitivät hyvänä yhteistyön sujuvuuden kannalta, mutta samaan aikaan heräsi kysymys, lisääkö näkyvillä olo asiakasmääriä. Toisin sanoen, pitäisikö näkyvillä olon seurauksena saada lisää kuraattoreita tai muuta sosiaalialan henkilöstöä kouluihin lisää. Ja vähentäisikö se loppujen lopuksi työmäärää, kun näkyvillä olo ennaltaehkäisisi ongelmien syntymistä.

Tulevaisuuden visio kysyttäessä huoltajien kokemusta kodin ja koulun yhteistyön haasteista soisi olevan yleisesti tämä yhden huoltajan kommentti, johon tämä työ on hyvä lopettaa.

”Ei ole tähän mennessä tullut vielä vastaan”

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Helsinki: Gaudeamus Kirja.

Alueuudistus. 2017. Valinnanvapauslain luonnos on valmis. Maakunta- ja sote-uudistus. http://alueuudistus.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1271139/valinnanvapauslain-luonnos-on-valmis. Luettu 23.10.17

Ammatillinen koulutus. 2017. Opetushallitus. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/103/0/ajankohtaista_ammattillisen_koulutuksen_reformissa. Luettu 30.9.2017.

Arnkil, T & Eriksson, E. & Arnkil, R. 2003. Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Raportteja 253. Helsinki: Stakes.

Cooper, Vanessa. 2005. Support Staff in Schools: Promoting the Emotional and Social Development of Children and Young People. London: National Children's Bureau.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen Tutkimus. 9. uud. p. Helsinki: Edita.

Heinämäki, L. 2007. Varhaista tukea koulun arkeen: Työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki: Stakes : Opetusministeriö.

Henkilötietolaki 22.4.1999/523.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Huolen puheeksi ottaminen. 2017. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos THL. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/huolen-puheeksi-ottaminen. Luettu 20.6.2017.

Joutsenniemi, K., Mustonen, V. 2013. Ruuhkataidot – Iloa vanhemmuuteen. Juva. Duodecim

Juusola, M. 2017. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki. Otava.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes-oppaita 63. Gummerus. Jyväskylä.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena- Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

- Kinnunen, S. 2005. Lapsen kehitykselliset haasteet ja yhteisöllisyys. Teoksessa Salmi-
nen, P. 2005. Yhdessä kasvattamaan: kohti välittämisen toimintakulttuuria. Jyväskylä:
PS-kustannus.
- Koivisto, K. & Rautakoski, P. 2013. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen koulu-
yhteisössä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 10.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201306053843>. Viitattu 26.9.2017
- KvaliMOTV – Teemahaastattelu. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_2.html. Luettu 20.7.2017
- KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tie-
toarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Viitattu 20.5.2017.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Moilanen, P. 2011. Matka yhteisöllisyyteen. Teoksessa Jantunen, T., Ojanen, E. 2011.
Sydämen sivistys: Kasvatuksen ytimessä. Helsinki: Aurinko.
- Monimuotoiset perheet. 2016. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos THL.
<https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/tietopakettit/monimuotoiset-perheet>.
Luettu 20.10.2016.
- Murrosiän kasvu ja kehitys. 2017. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos THL.
<https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/murrosika/murrosian-kasvu-ja-kehitys/>. Luettu
20.7.2017.
- Mönkkönen, K. 2007. Vuorovaikutus: dialoginen asiakastyö. Helsinki. Edita.
- Nieminen, S., Turunen, J. 2015. Koulusosionomi oppilaan äänen kuulijana: Kuraattorin
kumppaniksi koulun sosiaalityöhön. Tampereen ammattikorkeakoulu.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.
- Oppimisen ja koulunkäynnin tuki ja oppilashuolto. 2017. Opetushallitus.
[http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusope-
tuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/oppimisen_tuki_oppilashuolto](http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/ohjeita_koulutuksen_jarjestamiseen/perusope-
tuksen_jarjestaminen/tietoa_tuen_jarjestamisesta/oppimisen_tuki_oppilashuolto). Luettu
7.1.2017.
- Paasivaara, L & Nikkilä, J. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki. Kirja-
paja.
- Papunet.net. 2017. Toimiva vuorovaikutus. [http://papunet.net/tietoa/toimiva-vuorovai-
kutus](http://papunet.net/tietoa/toimiva-vuorovai-
kutus). Luettu 2.6.2017.
- Perusopetuslaki 21.8.1998/628.
- Pirkanmaan LAPE-hanke. 2017. LAPE Pirkanmaa. <https://lapepirkanmaa.fi/>. Luettu
1.9.2017.

- Sederholm, G. 2003. *Counselling Young People in School*. London, GB: Jessica Kingsley Publishers.
- Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus 2015-2019. 2016. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. www.stm.fi/sote-uudistus.
- Talentia. 2009. Talentian linjaukset sosiaalihuollon henkilöstön mitoittamisesta. Talentian suositukset ja ohjeet. http://www.talentia.fi/files/87/Mitoituksen_linjaus.pdf. Luettu 20.7.2017.
- Tiilikka, A. 2004. Ajatuksia kasvatuskumppanuudesta varhaiskasvatuksessa. Sosiaali ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa: J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Gummerus kirjapaino Oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 2017. Nuorten hyvinvoinnin ja aktiivisen osallisuuden tuki. <https://www.rakennerahastot.fi/web/valtakunnalliset-teemat/nuorten-hyvinvoinnin-ja-osallisuuden-tuki#.WVyYiYjyIU>. Luettu 20.6.2017.
- Vilen, Marika & Vilhunen, Riitta & Vartiainen, Jari & Siven, Tuula & Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli. 2006. *Lapsuus erityinen elämänvaihe*. Helsinki: WSOY
- Wallin, A. 2011. *Sosiaalityö koulussa: Avaimia hyvinvointiin*. Helsinki: Tietosanoma.

LIITTEET

1(2)

Liite 1. Huoltajien saatekirje sekä kyselylomake

Hei vanhemmat/huoltajat!

Olen Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija. Teen opinnäytetyötäni aiheena *Kuraattorin työ vanhempien kanssa tehtävässä työssä*. Tutkimuksessa selvitetään vanhempien näkökulmasta, millaiseksi he kokevat kodin ja koulun välisen yhteistyön ja millaisin keinoin yhteistyötä voitaisiin lisätä.

Tutkimus toteutetaan kyselylomakkeella. Kyselylomake aukeaa seuraavaa linkkiä painamalla Kyselylomake. Toivon vastauksianne 23.4.2017 mennessä. Antamianne tietoja käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Tulokset julkaistaan niin, että vastaukset eivät ole yhdistettävissä yksittäiseen vastaajaan. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimustulosten avulla on mahdollista kehittää koulussa tapahtuvaa sosiaalityötä. Opinnäytetyöni ohjaajana toimii Tampereen ammattikorkeakoulun lehtori [REDACTED].

Osallistumalla tutkimukseen voitte tuoda kodin näkökulmaa koulun ja kodin yhteistyöstä.
Yhteistyöterveisin

Mari Laaksonen
sosionomiopiskelija /TAMK

2(2)

Taustatiedot

Rooli <alasetoalikko>

Kunta <alasetoalikko>

Ikä <alasetoalikko>

Sukupuoli <alasetoalikko>

Kodin ja koulun yhteistyö**Millaiseksi koette kodin ja koulun välisen yhteistyön?**

Erittäin huono

Huono

Ei hyvä eikä huono

Hyvä

Erittäin hyvä

Kuinka tärkeäksi koette hyvän yhteistyön?

Ei ollenkaan tärkeä

Hieman tärkeä

Tärkeä

Hyvin tärkeä

Millaisia ovat mielestänne kodin ja koulun välisen yhteistyön haasteet? <avoin tekstikenttä>**Miten kodin ja koulun välistä yhteistyötä voisi mielestänne kehittää? <avoin tekstikenttä>****Yhteisöllisyys koulussa****Miten yhteisöllisyys toteutuu koulussa?**

Huonosti

Hyvin

Erinomaisesti

Mitä yhteisöllisyys voisi olla koulussa kodin näkökulmasta? <avoin tekstikenttä>

Liite 2. Kuraattorien saatekirje sekä kyselylomake

Hei koulukuraattorin työtä tekevä!

Olen Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija. Teen opinnäytetyötä aiheena *Kuraattorin työ vanhempien kanssa tehtävässä työssä*. Tutkimuksessa selvitetään kuraattoreiden näkökulmasta millaisia haasteita koulun ja kodin yhteistyössä on ja millaisin keinoin niitä voitaisiin vähentää.

Tutkimus toteutetaan kyselylomakkeella ja nk. kehityspäivän pajatyöskentelyllä. Kyselylomake on e-lomake, johon pääsee seuraavasta linkistä [Kysely](#). Toivon vastauksianne 23.4.2017 mennessä. Pajatoimintaan tulisi varata aikaa noin 2 tuntia ja kehityspäivän toteutan toukokuun lopulla 2017 [REDACTED].

Antamianne tietoja käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Tulokset julkaistaan niin, että vastaukset eivät ole yhdistettävissä yksittäiseen haastateltavaan. Tutkimustulosten avulla on mahdollista kehittää koulussa tapahtuvaa sosiaalityötä. Opinnäytetyöni ohjaajana toimii Tampereen ammattikorkeakoulun lehtori [REDACTED].

Osallistumalla tutkimukseen voitte tuoda oman näkökulmanne tutkimukseeni.

Yhteistyöterveisin

Mari Laaksonen

sosionomiopiskelija /TAMK

2(2)

Taustatiedot

Työskentelykunta <alasetoalikko>

Kodin ja koulun yhteistyö**Millaiseksi koette koulun ja kodin välisen yhteistyön?**

Erittäin huono

Huono

Ei hyvä eikä huono

Hyvä

Erittäin hyvä

Kuinka tärkeäksi koette hyvän yhteistyön?

Ei ollenkaan tärkeä

Hieman tärkeä

Tärkeä

Hyvin tärkeä

Millaisia ovat mielestänne kodin ja koulun välisen yhteistyön haasteet? <avoin tekstikenttä>**Miten kodin ja koulun välisen yhteistyön haasteet otetaan koulussanne huomioon? <avoin tekstikenttä>****Miten koulun ja kodin välistä yhteistyötä voisi mielestänne kehittää? <avoin tekstikenttä>****Mitkä kaksi haastetta nostaisitte tärkeimmiksi kehityskohteiksi? <avoin tekstikenttä>****Yhteisöllisyys koulussa****Miten yhteisöllisyys toteutuu koulussanne?**

Huonosti

Parannettavaa löytyy

Hyvin

Erinomaisesti

Millaisia toimia yhteisöllisyyden edistämiseksi koulussanne jo toteutetaan? <avoin tekstikenttä>**Miten yhteisöllisyyttä voisi lisätä koulussanne? <avoin tekstikenttä>****Miksi mielestänne yhteisöllisyys on tavoittelun arvoista? <avoin tekstikenttä>****Mikä tekee mielestänne vanhempien kanssa tehtävän työn yhteisölliseksi? <avoin tekstikenttä>**

Liite 3. Kuraattorien teemahaastattelurunko

1. Vanhempien kyselystä suurimpana haasteena nousi tiedonkulun haasteet. Millaisia väyliä käytät työssäsi parantaaksesi tätä haastetta?
Näkisitkö tähän asiaan vielä jotakin muuta mahdollisuutta?
2. Koulun opiskeluhuollon resurssipula nousee vanhempien vastauksissa esille. Oli myös huoli, onko opiskeluhuollolla aikaa syventyä opiskelijan asioihin. Mitä ajattelet siitä?
Tuleeko sinulle mieleen keinoa, jolla resurssipulaa voisi helpottaa?
3. Kuraattorin roolia ei tarkkaan tiedetä ja vanhempien kyselystä selvisi toive, että kuraattorit ja muu opiskeluhuoltoon kuuluva henkilöstö olisi enemmän näkyvillä. Miten selittäisit tuon?
4. Vanhemmilla on kyselyni mukaan kovin rajallisesti aikaa osallistua lastensa koulun toimintaan. Miten ymmärrät tuon asian?
5. Monessa vastauksessa vanhemmat kokivat, etteivät he tunne koulun toimintatapoja riittävästi tai että kotien kasvatustapoja ei ymmärretä. Monesti koettiin myös, että koulun toiminta oli etäistä. Mitä se merkitsee sinulle?

Liite 4 Esimerkki analysointiprosessista

Litterointi

Toivottavaa todellakin tässä työssä, mutta siis jos tohon kysymykseen, että tuleeko mieleen keinoa, niin resurssipulaan ei ehkä oo sitä keino, mut sit, että toki kaikkee työtä voi tehostaa tekemällä yhteistyötä niinko muitten toimijoiden kanssa, jota toki tehdään, mutta mun mielestä liian vähän ja niinkun työparina toimimisessa olis varmasti parantamisen varaa, että niinku se toimiala niinku poikittaisen eli toimialojen ylittävä työparityöskentely

No kuraattorin näkökulmasta niin sehän on, kun meitä on vaan yks. Niinku. Että mulla on siis lukio ja yliaste nyt ja mulla, mä koen että nyt mulla on hyvin aikaa, aika hyvinkin aikaa, mutta nyt ens syksynä esimerkiks mulla tulee ammattikoulu siihen lisää että sehän vähenee kaikista että, että toki resurssipulaa ei pysty helpottaan, mutta varmaan se yhteistyö niin kun terveydenhoitajan, psykiatrisen sairaanhoitajan, psykologin, oppilaanohjaajan kanssa että tavallaan vähän taika että sitten kun on myös se nuorisopsykiatrisen tiimi, niin niinku niitten kanssa siis se vähän työnjaon sopiminen enemmän niin , ehkä sillä sitä pystytään . Pystytään vähän lievittää sitä, että. Niin ku vähän katotaan luku muukin pystyis tekeen sitä samankaltaista työtä.

Redusointi

kaikkee työtä voi tehostaa tekemällä yhteistyötä muitten toimijoiden kanssa, työparina toimimisessa olis varmasti parantamisen varaa, että se toimialojen ylittävä työparityöskentely.

yhteistyö terveydenhoitajan, psykiatrisen sairaanhoitajan, psykologin, oppilaanohjaajan kanssa. on myös nuorisopsykiatrisen tiimi, niin niitten kanssa työnjaon sopiminen enemmän

Klusterointi

Työn tehostaminen tekemällä entistä enemmän yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, toimialojen ylittävä työparityöskentely

Yhteistyö eri toimijoiden kanssa. Pohtiminen miten työpareina tehdään, ettei eri toimijat tee päällekkäistä työtä.

Abstrahointi

Moniammatillisuus ja ammatillinen yhteistyö